

گوهر کمالن فروغ

یعنی سبکدست گیتائے نظم فارسی

++ ++

دین مستثنیٰ من و کتاب کتبہ جدیدی کرشن بینا و روشن
فرمان محمد و امیری بکسریٹ کند آلود منتف بنده شہزادہ امجد

رجب ۱۰۸۵

دیوان روشن اعلیٰ صاحب

وہا تھا کہ وہ اہل مغنی سید دین صاحب

عہدی پسین کہانہ سوز و غم و ہر گدی

۱۹۲۱

در معرجه شهبانها

ز بزم چو شسته بخلق آهشنا
 رخ آرم سومی شاد گیتی پناو
 بدانشوری که متنازه است
 بهمدش ز دیو بسکین گم
 شبی کند گرس جوهند
 به تیغ حکم و آفتاب
 که واحدین ملک شاد جهان
 بسته یکه و من به مشک علاب
 آن یک بر منام او زبان
 کند اشکت نسویدن بجو
 جوت چو ستر و بهشیه گم
 غضب تو چون بخت که ان
 بهشت اندازد چو شمشیر تن
 اگر غصه بود سستیه
 از دیو بهسم گوید و خزان
 کم مدت است و لشکر کشا
 که دارد یکی از غنایان محکم
 بنوشید و آن همه عمر آواز است
 بود پنج شیه شاد باو
 به کینک شامین در آید به بند
 ندارد با حکم و و پیچ و تاب
 بپای خطه همه نباشد نمان
 زبان را تا یکه تر از شمشیر
 شاد بون همه شاد او را
 به سیاهان شدش تملک
 به تزیین نه چون خطه خون پیر
 بخاک آهون آلوده شان شان
 بجایه دانه برق راه گرین
 نه پیوسته او پناه و وزیر
 هزاران دور و وصل از بهر تاج

گمراهی ترشان تو آورده	که صل از بدخشان تو آورده
پایسل تو بخشید عشق گل	تو آورده و نشد و حب هم مل
به گلهای تو آسای سخن باغ	به محبت تو و تازه کردی و باغ
سخن بزدان تسلیم دان	در عیش و عشرت تو بخشان
با جامه ای که تو بستی قیم	بهر جا توئی نه خدای کریم
توئی روکشی بست در آفتاب	بزبان ستاره توئی آب تاب
توئی بست و توئی انت	تو بترشی زیمه چینه
توئی آنکه روکشی کنی و هر	تو بخشید و نه مهر و مهر
تواند و حواسان چو دل گشته	به جان و دل فصل گشته
بستارگان مهر روشن توئی	به بقی فلک آتش افروز توئی
توئی لازول و توئی لاف	به دنیا تو باقی و دنیای من
سخن را تو از جامه بی حیات	همه شستی و جهان صناعات
مضامین اعلی با و اوده	با و گنج سینه تو سینه دوده
بنام تو این شعله جواب	اگر از علم و فغان بود جواب
کنز جود و ز توین و دست	اگر آید به کو قیقت نه دست

این کلمات و بین مطلب است

ببین و اس این ما بر لب است

امیران و شہانِ مکر و نسل
 بہارِ حسینانِ دھو بانِ ہم
 بہارِ مکر و نسل و مکر و نسل
 بہارِ مکر و نسل و مکر و نسل
 نہ ہیں مدد کے جنگِ جرمِ مکر
 و جنگِ مکر و مکر و مکر
 مکر و مکر و مکر و مکر
 مکر و مکر و مکر و مکر

من آن عهد و توبه دیدم
سن از یزد و سعد بن خاندان
بمیزه جیش نور و زکر
زونی به ارلن شانه مور
بدنی به خدش آمد
شدان فیتنه و توبه یمن
چندت جهان ای و روزه
جیش شبنی و بدست آمد
بدنی به آن جیش آمد
سن توبه و پیدان و پ
سورن جیشی میان جهان
شد آری سه خون و وقت
چو گوید و رست شبن باشد
شما خشن و وافت تونی
بسی نمودی و جیش شبن
بست و مرا جیش تو یک
با نصف و داد و جیش

چو عهدش پراز من نشید و ام
عقب فیه و بن چشت گرفت
کین چش نوشت چو دیو سر
که یکم تاج خیزین بر
محل خود تیر بر سر زد
خدا را تا آن خند مران
بنام خود در دست جلد زده
بش نوشت و نوشت تا تو
محل نامی زوید و م
بخت بد و خند تا شب
باقی و تنگ و تیر و کمان
نیام چو سیا جان کتیا
محل خود تنگ شد و نوبت
منه مند و ده لغت توانی
که یکم تیر بر سر زد
بخت بد و خند تا شب
باقی و تنگ و تیر و کمان

۱۔ پہلے مہینے میں خود کوئی نہ	۱۔ شکایت گزار روز بہ روز
۲۔ نہ کہ کتا کرکشن است این	۲۔ کشیدین از آگوشن بچین
۳۔ پہلے مہینے میں خود است	۳۔ فروغ این دل بکود شکست
۴۔ مہینے میں نہ شستہ و خمی خودی	۴۔ ہاں از شور استون چو یاد کی
۵۔ دیکھیں این نامہ زنت خوب	۵۔ نامہ تر پہ یاد او این کتاب
۶۔ نامہ است بہ نامہ چنیہ	۶۔ معانی یہ مہینے کے پر
۷۔ نامہ خود ز سرید باقی	۷۔ نامہ مہینے کے نامہ
۸۔ فخر چہ زید و زہرے کما	۸۔ سبغ جہان چون چمنی کما
۹۔ جہاں رہب ہینہ نہ زسرن	۹۔ فی سیر اسودنی و جہان
۱۰۔ مہینے میں نہ شستہ و خمی	۱۰۔ جہاں رہب ہینہ نہ زسرن
۱۱۔ مہینے میں نہ شستہ و خمی	۱۱۔ جہاں رہب ہینہ نہ زسرن
۱۲۔ مہینے میں نہ شستہ و خمی	۱۲۔ جہاں رہب ہینہ نہ زسرن
۱۳۔ مہینے میں نہ شستہ و خمی	۱۳۔ جہاں رہب ہینہ نہ زسرن
۱۴۔ مہینے میں نہ شستہ و خمی	۱۴۔ جہاں رہب ہینہ نہ زسرن
۱۵۔ مہینے میں نہ شستہ و خمی	۱۵۔ جہاں رہب ہینہ نہ زسرن
۱۶۔ مہینے میں نہ شستہ و خمی	۱۶۔ جہاں رہب ہینہ نہ زسرن
۱۷۔ مہینے میں نہ شستہ و خمی	۱۷۔ جہاں رہب ہینہ نہ زسرن
۱۸۔ مہینے میں نہ شستہ و خمی	۱۸۔ جہاں رہب ہینہ نہ زسرن
۱۹۔ مہینے میں نہ شستہ و خمی	۱۹۔ جہاں رہب ہینہ نہ زسرن
۲۰۔ مہینے میں نہ شستہ و خمی	۲۰۔ جہاں رہب ہینہ نہ زسرن

پشید و رونق بیا یسدن
 چو بس برین این مجلس استند
 بیه غم که در حق است بیرون
 ندانم کس دامن و دامن سخن
 بگفتند بهر ماست فروغ
 تو و تویی که منی غنائین آن
 کو آگاه باشی ز حال جهان
 چرا از دست آبسکوته پس
 آید غور کردیم بگفتن بشان
 بهم لای غم و غم است فروغ
 بنصیرم این راه است خان
 ز دمی بهر دمی دامن آمد
 بیشتر من این سخن جواب
 سید مبین است از کوکاک
 بر آن کس که بنید بود و بپوش
 که انسان مرکب ز سو و نه است

سخن گفت بشتن ز کجاست
 پنهان و کس ز من نه مسند
 که بستم بر قفسه پیر و نادان
 نه از شاهری بیق نسبت من
 بهار کج داری چه شیر و چه مرغ
 غنائینش آری بدیر زبان
 شوی واقف از لب بهر جان
 چه باشی این در و دم سخن
 که بزرگ و بهر غم و غم
 بود در دامن و دامن
 که از مرگ آزار ناپید جهان
 به سکنه آید دامن آمد
 که از غم و غم و غم
 که هر که نایب به سخن
 نه آید چه بهر نایب و خوش
 از سخن و بهر نایب و خوش

سومیشہر اور اعلویٰ میں منعقد
 ویرین وقت از، سی باخبر
 جہاں کہ پرندہ آفتاب سے من
 زمین روز تحسیر یارین زبان
 قصہ خرمند گفت سے فرغ
 ندانی کہ ایسے علم و سخن
 سرائے نرین فیض دہر وہ اند
 سہشت وریا سبک ہضم و بخش
 زنجبنی حب گھلا سورد و
 بیت سے فیضی کشوی زبان
 رحمہ و سن آن چو اہل نمود
 کے لے نہ اور دوسرے سب
 معاین کیا غلط گفت ست
 زبان شد جہاں سی بندہ
 زبان بن کر تو سب زمی قوم
 و از مملکت مسخرت آوی
 ہندوستان و بایران و

پا دو بود و پنج اسے نام سدا
 ز رتبه بان و ساقی و جوفیدان
 نویسنده نهمین یک پنی را بن
 پسینا که آید ترا یک خط
 کنه سه گله به باب سنی رقم
 زرت پانی یک پنی تا کنی
 در یک همچو نیکو را نگو
 به دصان لغت و یک شنی
 میدان مقابل شمشور و بود
 به تیر می جنگ داد و نشان
 خوب آمد و لشکر پانده و
 دس و سینه کور و ان را ورید

به حرکیت رتبه و یک فیل و هر سه سوا
 بستان کامل به از مردمان
 ضروری ملازم به و کون
 فور به کنی ست پنی را اگر
 سه سینا که آید به یک گله
 سه گله کنی رکنه نام یک پانی
 سه در ستاپ یک همچو
 از جمع و ده انکوی را کنی
 سه و جمع افواج از هر دو سو
 شب کا تک و بدر برستان
 مشرف است و دو چرخ و حد
 به و غایت از مغرب ازید

ادبیاتی و نیکو جوگ نام یار پنج ارچن

معراج کور و ان و هر تر است
 میدان نیامده از و جنگ
 سه اهل شش و به یک بیان که از و شش و به یک
 میدان یک و شش و به یک

هر چشمان او بر دوسه نورماند
 بسنج که بودش و زیر جون
 میدان جنگی نظر داشته
 (۱) پیر سید ارج که است هوید (۱)
 که اولاد دویم رشته دارین من
 زمره و فرقی است جوش و خروش
 که امر است نکته خاطر بگو
 که کرد و این پیشه تنی بکنگ
 تو در می بین یک دعا اوجاس
 مفصل زمارت جنگ ای جوان
 بدوخت سخی که سه شمر در (۲)
 هر بر و طوف بست المله کشی
 به کس که بر دوسه نعل انگیز
 نو زنده ساز و سلمان جنگ
 هر خوان شعر اشریه ن زبان
 یک سواران شمشیر زن
 سوخته نیزه باز لکنی که نظر

ازین باعث او بستاند پورماند
 خود مسند و نام و روشن رون
 ز حال و نه به خست داشته
 (۲) در مضرب بست سیه بام
 و بنگ اندر آراسته بکن
 و او بر دوستاند با هم خوش
 که هر است درین و غا خنده
 که کرد و این نم به بکن
 که در می خدای جنگ ز قلاس
 خبر و که مردم من ناتوان
 و خود وقت زمان است کاندام
 که دیدم بر دوسه نعل خوشی
 بهن سب سید که س انگیز
 که در عهد بر شورش بر جنگ
 رفت و موس ز برق جهان
 یک سو جو مان به تیر زن
 که است فلک هدایت سر بر

نبا شد زبردست بر زرد ما	بقتل جوانانست بسم ورجا
و نه زنده باشد چو پیشم دلیه	در فتح باز است مارانه دیر
پس آن به که نگرانی کنیم	به شکرتیغیانی او کنیم
ز پیشم خطور دل شده بود	ز بهر حد و در دل آگاه بود
که دار و ست مهر پیشم باو	مبادا که سازش کند باعد
همین بود مطلب ز نگرانیش	که منظور بودش گنجها نیش
چو شد و در دل را درین گنگو	نظر کرد آن پیشم نیکو
بدان گفت کاین شده در من	باستلو و بر شاه شد خند و زن
نی جنگ ناقوس خود را نواخت	بدینسان که جان هر شین آید نخت
چنانم برآمد ز شکر فروش	در آمد برگ خون تمت بخوش
نه قوس و تقاره ای دل	گو که به نوازنده و حسن و گل
نبا که یه شور برداشتند	علم بی جنگی را فرشتند
بغوت یه بشتر بر آمد فروش	سر میرش دم ارمن آید بخوش
نبا و نه هر دو یک رتبه نشت	که در دی غیبی سپهر بیت
نبا قوس کوچی چن نام داشت	سر کیشش دوز را بر فراشت
نه قوس اچن بر آمد نوا	شده و پوشت نام ادبم بی

هم از دور ویدی پندار دیس	سویستد را پیر اهورا مجیر
بهر داری خون یا بسند کام	همه را قمار حق چو گردید نام
(۴) چو سر داریستند در خون من	مبارک از من شنو این سخن
مبارک بهنگ مبارک شد	همان است بهر گرفتار دست شود
که داند نه بدان خون اندرا	پس از من شنو تا مژگان
شنو تا همیشه تا سرمه ام	یکه خود بدوست مبارک قدم
استیج حشمت و بزرند	کمران کشته چو ریح که نام آوردند
هم ز شکر دست فتح آید بهر	بهاش سنو ملان بکش است بر
پیشیت چه از دیگران گفتگو	چو ما و شما نیندین جنگ جو
(۵) که بچایس از دگر و تیر	بس دیگرانند مشیر تیر
بودیم نه خون زبان با نعتن	همه بهیمن سر از نعتن
با فواج خوف و خه و کب	چو سر در فوج است همیشه نا
بزرگ است باشد رتبه سر	چو فوج که باشد بزرگ تیر
بزرگ تیر و کس همیم جوان	و نه دید و دلشکرا و لون

کتابخانه ملی ایران
تهران
شماره ثبت کتاب: ۱۰۰
تاریخ ثبت: ۱۳۰۰
کتاب: ۱۰۰
نسخه: ۱۰۰
تاریخ: ۱۰۰

کتابخانه ملی ایران
تهران
شماره ثبت کتاب: ۱۰۰
تاریخ ثبت: ۱۳۰۰
کتاب: ۱۰۰
نسخه: ۱۰۰
تاریخ: ۱۰۰

بارجن بخت که ای تا جور
 همه ابلهان دور و ناپسین
 سپه کردان سر غنه گشته اند
 چو در نظر از راه دراز
 به پیشم نظر کرده و برودن
 بر احوال آمد و نظر
 در زمان و خوبش و بدو
 بهر همه بزرگان جهان
 به گشته نیا راز به حکم
 و چون به نظر آمدند
 که آه سر و دال بقرار
 بخت از سر گیرش کای ندارد
 بهر شیشه و آن خوابان جنگ
 به تیر و کمانه و زور
 زمره شته و زمره و زمره
 همی افتد از دست بهمن آن کمان
 ز تاب و توانم نواز من بگریه

به پیشم تپامه تو کن یک نظر
 که بسته اما دوشنبه و کین
 در میان میدان بگزر و کند
 سوی شکر کور و آن کرده باز
 در شگشت زخمی جا گشته خون
 نظر کرده بر کمرت بر ما گذر
 بزرگان و دستار و دشمن
 همه دست بر باد همه دوستان
 بپای من خود همه که بسته تنگ
 لب ز مباد و جگر آمدند
 همه و همه و دشمنان و لشکرا
 نه منی بیا نشد در کارزار
 بجان و دامن خود کرده درنگ
 از جان و دل و باز و دست
 قدم و راست موی سبزه
 که کار بوشه نام و در جهان
 که در جنگ اسلحه و شمشیر

پند بود نام تا تو سخن بچشم
 آفتاب کی نام تا تو بس را
 شکوهش و نه پیش اندر حد
 سازد که شش زیش جوان
 شبنم بر او و سبکی
 سو بیدار پس را بنو جوان
 که در شکر گردان شورند
 به در یودن آمد چو لاله و چین
 به اندام که اسنان که رے کنند
 گرفته به نوقت سیاه و کان
 روان سازد رتبه سوی کوکان
 به میوه که یک تنه آن گران
 که اندام کو بهر جنگ آمدند
 به بیم که بیفت بل بن
 همه فتح خواند و یودن اند
 میسر برش رتبه را چو کرده روان

که ناهنجار گردیدست	که آیند راه مستر دیدست
پس این کار به گزینا بد من	۲۰ نیما نم این لایق خوشیتن
ندامم که خوزیری است	باخر چه راحت رساندم را
دل کوروان از محبتش	۲۱ که از حالت خاندان تباد
ندامم سرگره پیمانها خبر	گفته کار بستند خود سهر
هم از دوست کو میکند دشمنی	که آثار باشد تیر دامن
به ز خند او گفته کار بست	بدست قضا خود گرفتار بست
ند ز مبروی نظر کوروان	ندامم چه افتاد بر کوروان
و چون من آگاهم از آن	۲۲ چه ز خاندان و چه از دوستان
پس آن به تیر سیر سامان	که یا بجز از میان گفته با مان
اگر خاندان کسی شد تباد	۲۳ دران خاندان دهم نیست
چون به خالی شدن خاندان	بدفعی آید طریقی زنان
تجمل و گر آنگه پیدا شوند	بجه خاندان و بدوزخ روند
که اولاد با نیر و تاملان	۲۴ همه راه و دوزخ آید عیان
نه آب و بند و نه پند و بند	ازین رو قدم سوی دوزخ بندند
همین باشد آن قاتل خاندان	۲۵ که پیدا کند برن شنکر دران

سعدی در این کتاب به بیان اینها پرداخته است

۱	و لم یبق راست سیلاب و	۱	ندامم بحارفت صبر و قرار
۲	شگون های بد و نظر آیم	۲	ز جنگ عزیزان غم نبردیم
۳	ز خونریزی رفته داران خویش	۳	نه بیم آرام و راحت به پیش
۴	ندارم مع بهر تخت شاهی	۴	تو بخاک که وارم کلاه می
۵	نه رفیع مطلب نه زندگی	۵	ز سودای اینها نه مرشد می
۶	همه بات آن عزیزان خود	۶	بمی خواستم لیکن این روز به
۷	خیال مرا بزم زور هم کند	۷	ز غمهاست زخمی دل در مند
۸	که آنان همه باورین کارزار	۸	کشیدند به شجر آبدار
۹	پی مروان خود کمر بسته نیز	۹	ندارند پیرای جان مسزیر
۱۰	پای آنکه خواهم من این تیغ تحت	۱۰	بجنگ ایستادند آن کجنت
۱۱	ز اوست و او دوزخ پورین خویش	۱۱	که بستند و جنگ و جو پیش
۱۲	همی در غل و ستلوز من	۱۲	که تاوه اندازنی قتل من
۱۳	ما قتل نداشتان ضرر	۱۳	و در دامن ز قوت نور
۱۴	ندارم نیای پی قتل شان	۱۴	نخوبه تبه کردن غلامان
۱۵	نه لوک این قتل شان گیرم	۱۵	نه به مگر این خود می دیدم
۱۶	پس این تخت دنیا پیشیم چه چیز	۱۶	که آید را و رجاک عزیز
۱۷	بهمه کوه و ان گهی نالایق اند	۱۷	نباشد بن قتل شان سودمند

که این نیکو می نه بنیادت
چون که دگر که من که عزیز
تو که نوری خوشی را دور کن
دین جنگ چون شیهه و ان یا
بگفت چن که نه جهان
نمک من بسود درون دیر
که بستند به و بزرگان من
چنان که پیشان و یمنک
ان که نه ان سدی خورم
نه ان بود تخت شاهی مرا
نه ان که نه یمنک
سرم و میباید که زین که زور
ان ز قتل ان که نه بجهت
نه ان که نه و زور نه

همه که زور و دین و نوروان
ندارم سبقت قتل آنابسر
بصدای جندی گفت ارجن ازو

نه جاد و بهشت برین ایدت
که نام و گیه و زمیبدان گریز
نه نام دی خوشی مشهور کن
بجنگ و دغ جوهر خود نما
چشم لطف کن جنگ و ان
که جنگ آباد گشته چو شیر
بزرگان من جان و ایمان من
چنان جنگ سازم به زور و گد
زنان سدی شکم پرورم
که در قتل ایشان شوم بقتل
که نه یمنک
ندرم زان شاهی میباید که
نه خوشی مرا زین که نه گیت
به ان که نه جنگ جو نه

که بستند به و برادر و بران
که میباید بهشت فتح و شمر
که بستم ز خدمت گزیران تو

بمدهم پوشیده گردند از تو	شاید در دوزخ و رابه و
چنین گفت ارجن که ای از دلان ۴۴	شنیدم چنین راز بای نهن
هر آنکس که زود بر مگشته ندو	در دوزخش باز گردد و نهد و
صدافسوس من هم شدم بخرد ۴۵	صدافسوس دیدم نه از یک به
پایه کرون این سنا که بیه	و لم گشتت حیر و چشم من بیه
طبع کرد و سیحام را بیهی	که عمل کند راحت و نه وری
کمر گشته فرزند پوران خویش	نغمه مافسوس آید چه پیش
همین گشت و بگزشت تیره و گمان	بفاس که دیوان و دوروان
بایند و قتل نمایند و من	بخیر به گردن خویش من
نمارم جنگ با کوروان ۴۶	و انیت حاجت تیره و گمان
جدا از گمان چید و تیر و	سته بر تنه بر کشیده آید و

ادبیائی دوم سانکجه ک نام

بمزه و سب که است شهر یار ۴۷	چو این چنین گفت و اندیشه ار
و این گشت خون و چشم مشک تر	برآمد ز لب دود آه جگر
سه میزش گوهر فشانی نمود	که ارجن ازین بر دلها چه سود
تو این بن دلی از کجایانستی	زمیدن جنگ از چه فغانستی

درین بزم خاکی بسین و در آن که بیدلی وضع و دهم
 گنجی بچشید خوار آمد و در آن که در حسن جوانی دو
 که آید کی پیوسته تا و سال و در آن که مشرق آید آن دیال
 رے جسم آن کو جوان بود است و در آن که پیوسته تا توان بود است
 زمین سان کی جسم دیگر گرفت و در آن که در آن زونب گرفت
 نرومند و انشوران همان و در آن که تغییر نمود در دل خیال چنان
 زردی ز گرمی ز دست زرنج و در آن که نشدش دوان و غمیکه سنج
 نذرند این به شب است و در آن که آید و کابی روزی از مقام
 تحکیم و آرام و شنب و در آن که تو پر داشت کن است و پوشا
 بهر آنس که است دی و آرام و در آن که نه پروا سندی به آن کام را
 کانت کویفت را و نجات و در آن که خود یافته پایگاه نجات
 دروغ است کاخ نذر و در آن که همیشه بود راستی را فروغ
 که فانی نه در وقت ای بام و در آن که بقا را نباشد فنا تا دوام
 پس یزدان را هم نباشد و در آن که او خود محیط است در جسم
 خود مند و عالم همین گفته اند و در آن که همین درنا سفته را سفته اند
 زاروان پرشته است آنجهان و در آن که توانا شتی آن است را بدان

مر ا عقل و دانشم هست این دنیا
که دنیا و عقیق درست آید م
چو یاکم ز تکلیف دنیا نجات
چه تدبیر ز مبد و مبنان
که این بادشاهی دنیا چه چیز
نه منم که درد و غم دلمساز
چنین گفت و از دل برآورد
چون خاموش شد اجن خوش خشم
نه سرش خمید و نه بود از دور
تو فکر با حال چه برآیدی
هر آنکه در دود نشوند
که از به هوفان گشتند مست
که زنی که این روت باشد قدیم
من و تو این پیش هم بوده ایم
همه را بجان را که بینی زود
چه با آینه پدید آشنود
من و تو همه شهریاران هم

هرایت نه شو من آسپان
زینکی ره راست بنساید م
خود آیدم الطاف آب حیات
کنم فکر و غم را بد و اچان
چو آیدم تحت افدک نیز
شود و راز به محال و لغزان
ز جنگ و نه عاف اکار کرو
بفوان دیدش به رخ و غم
بختش که است اجن نیک خو
از نشو می به سخن بزی
نه به کسی به خبر اندرند
نه قدر ز سپهر و دوزخ بهست
دل تو بگذش چه باشد و غم
به پیش تو این وقت موجودیم
که بودند سبق این با ضرر
نیابند همیشه گیتی گزند
که بودند و هستند و باشند هم

تو نام دشتی و زو تافستی
 بجنگ آزمایان تو نام آوری
 بداندیش وید کوے تو ہر کے
 نیابی تو تکلیف ازین بشیر
 چوداری خیالے ز فتح و شکست
 چو از و بر ہستی بخت روی
 ازین بشیر ہمیت حاصل ترا
 تو گفتی کہ در جنگ باشد ن و
 بہم رنج و راحت تو یکسان بد
 تو یکان بین سوی فتح و شکست
 تو در فتن خود ہاش ثابت قدم
 ازینسان تو آئی پے جنگ اگر
 تو گفتم ازت کہ چندین سخن
 از جنوسازی بین گفتگو
 ہائی ز زنجیر محفل آیدت
 کہ تو کہ از وصف شکام کرم
 کہ در جنگ رواند شکستی
 بخوردی در آئی تو از برتری
 بگویند ناکستی ہا بے
 کہ گفتار تلخ است چون شیر
 ندانی تو اسے مرد و زردان پرست
 اگر فتح شد شاہ دنیا شوی
 پس اسے ارجن اسون بیکند
 بے و مطلب نداری نگاہ
 نظر کن برابر بہ سود و زیان
 تو ہم رتبہ شناس باللوپت
 ازان پس مکن بسیج رنج و الم
 ترا از گناہان نہ باشد خسر
 شکریم یوگ از تو گویم ہم من
 ترا حاصل آید بہ آرزو
 نجات اید راہ بتو ایدت
 کہ کر دشش باشد ترا فخر و کرم

لایسنس دوم
 لایسنس دوم
 لایسنس دوم

ملان بر سر گن ماستوده است علم
گیا نی که داند از بهت
وسه بر سر گیان که عشق خدا
نیز بر سر وی زارم نم
چو شمع تو بجزا و سست زار گیر
بختش تو سست زار فتن
من وقت از رخ می فتن
بسم زار و سست زار
من وقت زار و سست زار
کونین زار و سست زار
کونین زار و سست زار
کونین زار و سست زار
کونین زار و سست زار
کونین زار و سست زار
کونین زار و سست زار

چون تو گز ستون تمام
نیم ستون جو آواز بهت
بدل وارو از بهر ستن شد
نداری خیای زنج و داله
تعلق ز دست تو در حقیر
وجود و حفظ است بهان فتن
سود زار و سست زار
سود زار و سست زار
سود زار و سست زار
سود زار و سست زار
سود زار و سست زار
سود زار و سست زار
سود زار و سست زار

که ضمیمه بود است و متن سری بود جدا جدا

۴۷	چو در کردن فعل قدمت بود	ولی از قنای نه الفت بود
۴۸	کن افعال را اگر و نش شد ضرور	کن ترک افعال لغی شوی
۴۹	تو ارجن چو دریوگ قایم شوی	از خود بی تعلق تو دایم شوی
۵۰	بنا کامی و کامیابی نظر	مدار دکن افعال لے نامور
۵۱	بهر حال یکسان بمانی اگر	در ایوگ ناسنابل بنر
۵۲	پے کرون فعل مطلب مجو	که این فعل بسر گز نباشد کج
۵۳	تو کن فعل به حصول علوم	بدل بسی خواش مدار عموم
۵۴	پے فعل گز خواش آری بدل	شوی در دل از ابل عرفان نخل
۵۵	بدینا هم از نیک و بد فعل با	شود عارف از سر تصدق با
۵۶	پس آن به که دریوگ یابی سر و	پے فعل به علم باشد ضرور
۵۷	که خیزداری تو در نیک و بد	به و نیک را دانی از علم خود
۵۸	چو عارف که از یوگ بهره دند	بفعل قنای همی گز دند
۵۹	هم از بند پیدایش آرزو داند	نجات به در اصل داد و اند
۶۰	چو از تنو کو شرف نام دند	بوتی که عقل تو آید برون
۶۱	نیر واکنی از شنید مگه	ندارد و شنیدن گوشت به

لے کن و در جو و بر توید پس

لے کن و در جو و بر توید پس

لے کن و در جو و بر توید پس

چو مصروف ذات آبی شود	۶۵	حصول آیدش بسم سرور با هم
چو حاصل شود حالت آن سرور	۶۶	نم و ریخ از وی با نهند دور
به یکس که سرور باشد دوم	۶۷	خود را بود هم سکون و قیام
چو شافل نه باشد سرور هم کجا	۶۸	نه آگاه باشد نمود از آما
گرا تا هم نام ندارد چهر	۶۹	به شکین مل کے شود بنظر
چو شکین دل نیت راحت کجا	۷۰	همینند اقوال اهل صنیا
دکاید دل مودا حق شناس	۷۱	چو در کردن فعل هوسه حواس
حوسه آفتان می کشد سونی خویش	۷۲	که کشتی آت از جوارفت پیش
بر آتس که دل را بقا بوبند	۷۳	بجارت به محسوس بقین نند
بهان است ای ارجن ذوقنون	۷۴	که دار و خور و دار قرین سکون
شب که بوجل شب تار است	۷۵	بور روز عارف که بهیتر است
و که روز جاهل که بیدار گشت	۷۶	شب عارف است و شب جاهل گشت
دو عالم ز ذات و صفات اند	۷۷	تفرج گبه عارف و جاهل اند
یکه وقت و نیت پندار آت	۷۸	و گرنه دل و نیت هوسه آت
سمند که لب سرین ساکن بود	۷۹	چو آن عالم ذات است باطن نور

له بیضی من وصل را پرچین می نند
 عه حاس را نه برداشت صاحب است

۴	نه کارون منسل آید نه گیان	نه برات ز افعال یا بر همان
	نه از ترک افعال یا بد خدا	ز مطلوب باشد همیشه خدا
	ببین است از نافرمانان	که پابند افعال هست این جهان
۵	سپهر خدایت خالی سیکه	که به کار باشند فعل اندک
	خواستی که از بهر گن مهر زده	به ترغیب افعال با آسوده
	ازین ترک افعال نامکن است	نقدت مغریم کجا ممکن است
۶	هر کج که کند ضبط احساس	جل محسوس و حرم و جوا
	یکی به کدش نفس بد خدا	نهان جو فروش است و گند نه
۷	بنا بود بر تو بهر سوس	هم از دل کنده غرض فعل این
	بها را بود رتب فعل ترین	بها را فی سبب غایت گزین
۸	زنا کردن فعل کردن بهت	تولید لازمی فعل خود آگه است
	که در ترک او هست فتنان خرد	بکسم کو آید گزند و دستور
۹	خزان نفس کو بهر نفس بودیم	ز بهر ریخت که مردم کنند
	در غلبه از غرض ساقط	به بندگران است پرداختن
	پس آن بر کس اجتناب نیک	تو در کردن قسم اول گراخی
۱۰	خدا کرد پندار محسوس را	بدو و مناسب با صفت خدا

لشکر که امان اعظم است که انسان که کار فعل را از نیت می خطا می گویند یعنی نیت
 رنگ کردن داده و به نیت خود که افعال او که که به نیت باطنی بر افعال او که که نیت

چو رویا که غائب شود ملاذراں	بمانند این خواہشات بہان
کہ غائب شدہ درویل عافان	چسکین دل عافان شادمان
شے آنکہ واروہل غمہ شات	نہ حاصل شود درویل او شات
بہر آنکس کہ از خواہشات دور	نہ خواہش محبت نہ غصہ غور
ہمانست بیکر و آزاد ہست	ہمان عارف و نیک بنیاد ہست
نہ کو کفر تم اہن میں بر ہم گیان	چہ یابہ کسے ہم آہنہ زمان
نہنت سب یاہ از کارا	ہمان شدہ زکلیف و نیار

ادبیات و مکر و جوگ نام و پیر و خواہ

بگفت اہن لے کرتن فرزندہ	چو از فعل علم ہست بہنہ
بہر ز غیب از سبب فیل کشف	ہن آید از زبانت زبانت مثلیف
ز متسا و مستور و از اختلاف	دل شدہ پریشان بگو صاف صاف
کہ پیدا شود صورت بہتری	نہا شدہ ازین پس بدل ابتری
چو اہل سہ کمرش در دین جہن	کہلے پاک باز و طریقت گزین
بتو گفت اہم بہتر این سخن	اعتقادہ دو دارند اہل زمین
یکے عازنت آن کہ حق جہن بود	دوم کردن فعلش کہ امن بود

لے بہر کیمانی در حق تھا ساقی ۱۰۰ ادبیات ۱۰۰ مکر و جوگ نام و پیر و خواہ
 حق مکر و جوگ نام و پیر و خواہ ۱۰۰ ادبیات ۱۰۰ مکر و جوگ نام و پیر و خواہ

۱۶. بهین است این چرخ قدمت بان
 روان باشد او تا بسازد جهان
 بر آنکه سازد و فصل روان
 گنگا و مغلوب نفس است آن
 که بے کار در دهر پیدا شد
 تو گوئی بادهای دنیا شده
 هر آنکه بود عاشق ذات خود
 بذات خود آنکه قناعت کند
 کند حاصل از ذات خود هم سرور
 نه در کردن فصل احسان او
 ۱۷. ندارد چو ز اهل دنیا نفس
 پس آن بے غرض لازمی فصل
 ۱۸. به عواید جنگ بود و فان شناس
 پنهان اندیشی مردمان
 مغرب بزرگ آنچس زو جان
 ۱۹. پس آن به که افعال شایسته کن
 پنهان فصل جان کاستن
 ۲۰. به شے که خواهم مرا حاصل است
 بهان فصل سازم که تعلید آن
 ۲۱. به تعلیدش آید اهل جهان
 فصل تو بر گزینباید سخن
 ۲۲. به تو که به نیست حاجت بمن
 ولیکن بهان خود بشیر و دل است
 ۲۳. که سندان دنیا و اهل جهان

۱۶. بهین است این چرخ قدمت بان
 روان باشد او تا بسازد جهان
 بر آنکه سازد و فصل روان
 گنگا و مغلوب نفس است آن
 که بے کار در دهر پیدا شد
 تو گوئی بادهای دنیا شده
 هر آنکه بود عاشق ذات خود
 بذات خود آنکه قناعت کند
 کند حاصل از ذات خود هم سرور
 نه در کردن فصل احسان او
 ۱۷. ندارد چو ز اهل دنیا نفس
 پس آن بے غرض لازمی فصل
 ۱۸. به عواید جنگ بود و فان شناس
 پنهان اندیشی مردمان
 مغرب بزرگ آنچس زو جان
 ۱۹. پس آن به که افعال شایسته کن
 پنهان فصل جان کاستن
 ۲۰. به شے که خواهم مرا حاصل است
 بهان فصل سازم که تعلید آن
 ۲۱. به تعلیدش آید اهل جهان
 فصل تو بر گزینباید سخن
 ۲۲. به تو که به نیست حاجت بمن
 ولیکن بهان خود بشیر و دل است
 ۲۳. که سندان دنیا و اهل جهان

بفرمود ازین کن ترقی مدام
 بهمان به که هر دم یا منت کنی
 ۱۱ ازین خدمت دیوتا با بکن
 بود کارگر کوشش بسدگر
 عواس اندین و خیال خوشد
 ۱۲ پوخت کئی از ریاض الصبر مع
 بمسما بتو دیوتا با دبند
 چو از او و شان تو تباخوری
 ز غیبی بشان حصه چون ازین
 ۱۳ پوچیز که ز یک باقی بماند
 مسلمان زود و گشتند و بمان
 و نه که بخود و بد و تباخورد
 ۱۴ ز غلبه چو زنی روین پیدا نمود
 چنان بایش از یک به و طبع
 ۱۵ و نفس از او پیدا شد
 چو از تو و طبع آمد به سر
 ترا لازم آمد که یک کنی

ازینها بطلب شوی شاد کام
 توجه احکام قدرت کنی
 ۱۱ و زان عزت و فخر پیدا کن
 که بهبود معنی هر کس آیت
 که این پنج و دو دیوتا گشته خود
 ۱۲ ترا هر شت آید نه باشد و دروغ
 بمسما با احکام تو به نهند
 نه باشد ترا نام در دواوری
 ترا نام سابق بود و جهان
 ۱۳ خور و عاف و هم دیگر را خوراند
 ز تکلیف دنیا بهان شد و دوت
 هزاران حکامیست دنیا به
 ۱۴ بهمان شده با شل گیسو و دوط
 بود گیسو از فضل زایش
 ۱۵ که دم از زبانش جوید باشد
 به یک بهت او را به لطف مهر
 تو این فعل خود به محابا کنی

بهره‌داران پس از آنکه در آنجا باشند	بهره‌داران پس از آنکه در آنجا باشند	بهره‌داران پس از آنکه در آنجا باشند
تواند از گردن فعل او را بهر	تواند از گردن فعل او را بهر	تواند از گردن فعل او را بهر
بهره‌داران پس از آنکه در آنجا باشند	بهره‌داران پس از آنکه در آنجا باشند	بهره‌داران پس از آنکه در آنجا باشند
بکن بر کذب و شتم و خور	بکن بر کذب و شتم و خور	بکن بر کذب و شتم و خور
تو گزارد و این جنگ اندر آ	تو گزارد و این جنگ اندر آ	تو گزارد و این جنگ اندر آ
کند به تصب و بیانی عمل	کند به تصب و بیانی عمل	کند به تصب و بیانی عمل
شود حاصلش هم بهر دعا	شود حاصلش هم بهر دعا	شود حاصلش هم بهر دعا
تصیب کند و اصول فصول	تصیب کند و اصول فصول	تصیب کند و اصول فصول
شد آن قدری نیستی از جلال	شد آن قدری نیستی از جلال	شد آن قدری نیستی از جلال
که نیک و بد افعال و انفعال	که نیک و بد افعال و انفعال	که نیک و بد افعال و انفعال
خلج باور و بد و کرده اند	خلج باور و بد و کرده اند	خلج باور و بد و کرده اند
از و شکر کردن بود به شهادت	از و شکر کردن بود به شهادت	از و شکر کردن بود به شهادت
همسوس و هم به زبان طوف اند	همسوس و هم به زبان طوف اند	همسوس و هم به زبان طوف اند
که با شده مخلوط آن بگمان	که با شده مخلوط آن بگمان	که با شده مخلوط آن بگمان
و از دیگران که پنهان از بی	و از دیگران که پنهان از بی	و از دیگران که پنهان از بی

سایه امده و کماله و اگر امده جنگ کن طوف و جابل برود از انحصار است بهرمانه
تعالی افعال ساجده سر ته و شهادت و بهرست هم شکر کاش به نیت با بنیاد است و

۲۳	اگر ترک افحال سازم ہے	۲۳	کند و کا افحال بسہ آدمی
۲۴	کنم ترک اگر تک افحال را	۲۴	ہاں سانہ ہر یک خود دعا
	ہر افحال گردن دابل زمان		شوم با عشق جملہ در جهان
	چہ گمراہی شان شوم من اسیر		پس آن کہ دن فعل شناسگریر
۲۵	وئے جاہل ست و تعلق بچل	۲۵	علیم است و پیم نعمتی بغسل
	کہ سازد ہے بہتری بہسان		نمار و تعلق ادو بے گمان
۲۶	چو جاہل کہ او شایق فعل بہت	۲۶	بعارف نیامد بہہ دانشت
	کند فعل و اورا ہدایت کند		نہ گمرو کند کو اطاعت کند
۲۷	چو افحال از قدرت بر سر گن	۲۷	برآیند جاہل سہ از دشمن
	کہ من فاعل فعل خود گشتہ ام		دش فاعل و محو پندار ہم
۲۸	چو از فعل و از بر سر گن واقعت	۲۸	ہمان را بگویند کو عارف است
	مہتر از فعل و صفت ذات را		بداندش را و از تعلق رہا
	تعلق بہ محسوس داند و اس		ہمان است آن او ای حق شناس
۲۹	کئے کو ز گن محو لذت شد	۲۹	ز فعل و صفات و بنفط شد

لے جاہل فعل خلق پیدا میکن عالم پیم نعمتی میداد کہ برائے بہبودی جان فعلی کند
 لے صفت را داند است کہ محو او با چاہت کردن افحال لازمی کند و کہ از اوج شوم و غفلت کند
 لے یعنی برک ذات را از ضایع صفت کہ میداند و تعلق محسوس و محسوس میداند بہمان از ادب است
 لے کرم و بر سر گن لے جاہل غفلت بند افحال میداند عارف را با کہ داند کہ در فعل او مانع کند

بجش کام را که بعلیه و سوره	۴۱	سید محمدی و او را بسم فرود
و اسند بهر جسم کشف	۴۲	دل را که بنگ از خاکسین زمین
و لعل عقل بر تر زول آسوده	۴۳	بقل آن که ذات مسکنه
بمان را که چهل سکه دود	۴۴	تر اهل و میا و او آسوده
کو کن مستقل دل در آن آقا		بجش کام را که است دشمن ما
کو ارجن ندانی که این دشمن است		نه آسان بود کردنش زیر دست

ادبیائی چایم کرم بنیاس یوگ نام یعنی ترک فعل

سرکش فرود از ارج بنشین	۱	که اے نیک کرد از عزت گزین
ببین علم کو لا زوال آسوده		که از معرفت در خیال آسوده
مختصر به دو شست از سوره		بر او با شو گفت این راز را
منو گفت با شواک اے عزیز		گر تو گفتی اے باهتر
قدیم است این علم و از ابدا	۲	ازین گشته و تهن رشی راجه با
ولیکن گزشت زمان و راز		که پوشیده هر چه این علم و راز
بمان گویت راز علم قدیم	۳	مرا مقدر گزشت و ندیم

لے کہ منور دل کہ از بچن پوشیده گشت از سوره اس پر تر اند از او دل بر ناس کشاید
 زلت نکند فعل غلط و بال بدست و گشت از او و دل که رخص بقا است علی ایضا
 گشت بنیاس و کرم بنیاس سید محمدی بنده شوب است و

که فرزند دگر خرف دار و هزار	بانی بگرده فرزند خود جان سپرد
بیل گشت پید امر این سحال	گشت در جن ای کرشن فرزند خال
گنبد بصلای خود منان کند	که هر یک سازست کو آن کند
که ببرد از انسان کماند گند	هم اگر گیت این طاقت ای نگواه
برای جواب تو گویم سخن	۳۷ سری کرشن فرزند و کای جان من
شد دلیلی هر گنده با به تو	بیل خواش و غنچه بستند که
رجم کن جان ست بهنیا و کام	اتان بهود تکلم و کرده دست نام
بر او نجات است و دشمن به تو	گنگاه و بسیار خوار است او
مشیر که چون مضنون به پیرا	۳۸ چو آتش و چک آینه
چنان علم ذات ست از وی نمان	چو مشیر از چشم ابل جان
نگرد و نهد و آتش خوا بهشت	۳۹ غنچه شد چو با غنچه علم ذات
علوم حقیقت بهنیا ساخته	به چشم بهنیه چو ده انداخت
از نیا بکار خود داد و خواست	۴۰ خنک دل و عقل مکن و راست
کز فدا قیامت شد این جهان	منوده علوم حقیقت بهنیا
بست فیه و آری و اسیر و جوا	۴۱ پس آن که اگر جن گردد بستان

در سال این است که در هر سال بیست و یک مرتبه که بر زبان تو بخوانی بهر راست و بخلی کند
 پس غنچه و عقلی من کنان را چه به است که بکند که به هر چه که بگوید و دولت
 بر وی آید و بهشت که خواش و غنچه و نجات که به هر چه که بگوید و دولت

در این سال این است که در هر سال بیست و یک مرتبه که بر زبان تو بخوانی بهر راست و بخلی کند

پناهم گرفت و شد از مسرفت	۱	دلش آگه از حالت عاقبت
بسی یافته و مسلک کلاسیاب		بے دیگر رفتند از میان مقام
هر آنکوز انسان که طالب بود	۱۱	زمن طالب هر طالب شود
بمانان کنسم حاجت او را		بجسمه دایم شد و بر بنما
تعلق ز افعال خواستندگان	۱۲	پستند بر دوتاراه کعبان
تذاتی که در مسرف افعال		نشان بود جسد تر بر بنما
چهره چارون آنکه آورد و ام	۱۳	بقتیم فعل و صفت بر و ام
چو من خالق چار ورن آمدم		نم که بر لافنی زوم
در بر تر از خامیست بدان		نم لازوال آدم در جهان
نه در کردن مسلم آلود و دان	۱۴	نه خواهش که جویم تلخ از آن
بر آنکس که جسد مرا این چنین		نه پاسبان افعال شایعین
چو سابق ازین طالمان نهات	۱۵	که کردند افعال اندر حیات
جان سان تو کن می کنم و نشین		که کردند پیش از تو متقدمین
چه فعل است و از فعل برات چه چیز	۱۶	در گذشته حیران من و مندیفر
که می گویم نسرف این بر و را		چو من می شوی از تعلق ربا

سایه هر کس که زمین طالب باشد حاجت در می کند و پیش بر امان می رود

سایه نیز فعل جده حاصل شود

سایه بر من چه می دیشی همین نام وقت است

۱	هم اسرار اعلیٰ از تو گفت	۱	گمراہی معنی تو سفت
۲	بگفت ارجن اے نامدار جلال	۲	تو پیدا شدی در جهان این زمان
۳	چو دیو سست آمد تو پیشتر	۳	چنان داوی از علم اور جنبه
۴	بجنگاک اے ارجن بوشند	۴	نذاتی تو این راز بائے بلند
۵	من و تو درین دس بیچار	۵	منو در گشتند بسیار
۶	منم و اقب راز بائے نشان	۶	از آگ ز عالم است این جهان
۷	ز پیدایش و مرگ برتر شدم	۷	به مخلوق عالم مستند شدم
۸	وے و فل در قدرت خود کنم	۸	بظاہر شدن هر چه باشم
۹	بوقتیکه از جبر نیکی رود	۹	بر افعالی و جبریل پیدا شود
۱۰	همان وقت آیم من اندر وجود	۱۰	سازم بابل جهان نفع و سود
۱۱	ز بهر مخالفت بندگان دهر	۱۱	بدان راسد کوئی آید بقتدر
۱۲	هم از بهر نیکی که دارد مقام	۱۲	شوم زنده و وقت فوقش دارم
۱۳	حقیقت ز پیدایش و فل من	۱۳	سر شمس به و جبریت نهند سخن
۱۴	بر آکو بفسد کند ترکیبم	۱۴	راگرد و از بندش میروم
۱۵	طرور است که وصل سازم من	۱۵	نیاروز دنیا لب یک سخن
۱۶	ز بیم و رجا غضب گشته پاک	۱۶	من دل ندادم چو بنی خوف پاک

لے بر کار پیدایش و فل من و اقب راز بائے نشان

۳۴	بمان مانغان حقیقت شناس	۳۴	به تعلیم و صدف بست و انما کس
۳۵	زعم فلان بگویند آن مادر	۳۵	که سازدنت از هر صیبت رها
۳۶	از آن راز دیگر تو واقف شوی	۳۶	نه هرگز سوسه را غفلت روی
۳۷	به تین جهان را تو در خوشی تن	۳۷	وزاں پس به بینی همه را بمن
۳۸	تو گزشتی از غفلت خدا	۳۸	گنگار تر از گنگ کار
۳۹	کنی تو عبور این همه راز راه	۳۹	بکشتی عرفان ز حبه گناه
۴۰	بیزم کند آنچه آتش سزا	۴۰	کند آتش عمل با فعل
۴۱	نشد پاک حبه علم ذات احد	۴۱	پیکل فعل آیت خود بود
۴۲	هر آنکو بود راسخ الاقصاد	۴۲	حواصد آن را چو در انقیاد
۴۳	بمان یافت ذات علم احد	۴۳	شود حاصل آن ماسد راجد
۴۴	هر آنکو بکل است و سبب اعتقاد	۴۴	اسیر تو بم شد آن بد نهاد
۴۵	بقا بونیارد دل خویش تن	۴۵	تب گردد اندر زمین و زمین
۴۶	بدینا و بختی نیا بد نشا	۴۶	بر و بنب باشد در انبساط
۴۷	چو شد بی غفلت هم از غفلت	۴۷	بهر زمان شد آنکس که از غفلت
۴۸	بعد از آرد دل خویش را	۴۸	پس از قید احوال او شد
۴۹	پس سعادتی آن ملک پیکانی	۴۹	بست دانی از ول بود پیکانی

طه بن هم از عرفان حاصل شود و چه در علم است که بگوید که انسان را خود بخود می رسد

۶	که حاصل کنی ساکنه ابریا	کتاب کرم مشکل بود هم ترا
	ز ذات خدا جلد واقف بود	و کرم یوگی که عارف بود
	دل خویش تن را بخود که داسیر	چرا از یوگ گشت است روشنفیر
	کند روح جسم خود بدو شد خدا	شده نفس کیش نیز ذی رمت را
	نه آلوده گرد و جسم و هوا	کند فعل و از محصل باشد دعا
۴	مگر گشته تا بخود ز فعل حواس	بمانند عارف حقیقت شناس
	حواسند در کار محسوس	نه آلوده گرد و بجای آمتا
	نذار و فخلق بد و آمتا	کنم آگه از کار ایش ترا
	همان لاسه شانه ذالقیه	همان با صره پاسد و ساقه
	نه از آفتاب شد که هم نشین	حواسند غمسه و کارش چین
	ز گنهار و ترک و گرفت لطفی	در رفتار و هم خواب و هم زنی
	حواسند و کار لای آمتا	و گفتادن و بستن چشم را
۱۰	پس روه بقدرت کند فعل را	بر محسوس که شد از فخلق را
	چو برگ کنول ز آب باشد جدا	همان سان شده از گنه خود جدا

این کرم هر که موافق میکند شکل نمک کرم یکی از کرمها خواهد یافت کرد
 که بر کرم بدیهه یک مثالی غیب حاصل کند و بعد از آنکه در قفسه خود را بپوشاند و در آنجا
 اخلال صانع آنست که در کف می آید که بر کرمها و اسب و خوک و گاو که تمام خلقند
 که بر کرمها و اسب و خوک و گاو که تمام خلقند که بر کرمها و اسب و خوک و گاو که تمام خلقند

تو کن بے تکلف میان ضلایا	بجن قطع از تیغ عرفان ورا
ترا یار با شنیدگر زود خدنگ	کمر بسته طیار شو به جگ

اوپر یای نیم سیناس جوگ نام (یعنی ترک تعلقات)

۱	بجنت اچن سائے کرشن عالی نژاد	۱	بایر مخالف چرام حکم داد
	کے گفت فصل کن فصل کن		گمہ آری بہ ترکش مخالف سخن
	ازین بر و ہستہ بود گوین		پریشان شد م زین مخالف سخن
۲	سری کرشن فرمود کای نیک سائے	۲	تو در کردن فعل خود مرا گرا سائے
	کہ برو طہریق اندیستہ مگر		ز ترکش بود کردش خوش خوبر
۳	سعی کو ز نفرت ز غنبت گزید	۳	ہمان تارکہ از دہر غلوت گزید
	خیالات متضاد اگو زہست		ہمسانی از جنبہ افعال صحت
۴	چو در ساکنہ در کرم غنبتی کہ	۴	نیا شد نہ دمنہ آن نیکہ در
	بر آئیں کہ قادر بود بر سیکے		نیکی مجبوسہ و ازان بر سیکے
	نجاتے کہ آن عام سلکہ رفت		ہمان کرم رنگی از انجا گرفت
	چو منہ یکے ساکنہ وہم کرم را		ہمان بہت بہت نہ یکے خدا

۱۔ افعال تکاملیہ مخالف است کہ ۲۔ افعال تکاملیہ مخالف است کہ ۳۔ افعال تکاملیہ مخالف است کہ ۴۔ افعال تکاملیہ مخالف است کہ

۱۷	همان علم زشانت خود شنیدار هر آنکو خیالش سوسه آتماست	۱۷	کند ذات پاکش به آفتاب دلش سوسش و اعتقاد غداست
۱۸	چنانش بود به سوسه آتما بمانت کویافت را و نه مات	۱۸	شد از علم ذات ارگنا ان معفا همانست که وصل گشته بذات
۱۹	علیه بر زمین بود یا رزق همین بهر یک و را جلو و گر	۱۹	که دارد خیال سگ و گاو و فیل بمان عارف است و مساوی نظر
۲۰	بر آنکو به ابر لطف داشته اصول مساویت آرد و نظر	۲۰	با دل جهان چشم پر داشته درین امر خود مستقل آن بشر
۲۱	همان مستحق بهر بنیای جهان هر آنکه مغرور باشد بهر مستقل	۲۱	سوسه وصل فالتش شود و منجون خود و معارف بذات مست دل
۲۲	که از راحت آید به راحت و را به جسم س آنکو نه ارد خیال	۲۲	نه از درد و در پنج شد میستلا به آرام دل باشد ش بصل
۲۳	همان راحت دائمی یافت چون لذات پیدا شوند از حواس	۲۳	ز دنیا و اشیا ش رقافت همه پنج ده عابنی کن قیاس
	قیامت نه باشد و او اش گمو		خود مست و اما گر نیند از دو

طرح بر اصول مساویت تسلیم کرده و ذات وصل شد
شبه آنکو فصل دلای و ذات مست وصل شده و اصل را حلال خوش فاعولش گردیده

۱۳	نذر و تعلق از بین تمام حاصل از جسم و دل و عقل و هم از هوس نذر و چو او بر تنای لطف و کس که ز عرفان نماند جنبه کنند فصل و پانزده افعال شد پیش آن ذات مطلق که مبت کما	نذر و تعلق از بین تمام حاصل از جسم و دل و عقل و هم از هوس نذر و چو او بر تنای لطف و کس که ز عرفان نماند جنبه کنند فصل و پانزده افعال شد پیش آن ذات مطلق که مبت کما
۱۴	نذر و تعلق از بین تمام حاصل از جسم و دل و عقل و هم از هوس نذر و چو او بر تنای لطف و کس که ز عرفان نماند جنبه کنند فصل و پانزده افعال شد پیش آن ذات مطلق که مبت کما	نذر و تعلق از بین تمام حاصل از جسم و دل و عقل و هم از هوس نذر و چو او بر تنای لطف و کس که ز عرفان نماند جنبه کنند فصل و پانزده افعال شد پیش آن ذات مطلق که مبت کما
۱۵	نذر و تعلق از بین تمام حاصل از جسم و دل و عقل و هم از هوس نذر و چو او بر تنای لطف و کس که ز عرفان نماند جنبه کنند فصل و پانزده افعال شد پیش آن ذات مطلق که مبت کما	نذر و تعلق از بین تمام حاصل از جسم و دل و عقل و هم از هوس نذر و چو او بر تنای لطف و کس که ز عرفان نماند جنبه کنند فصل و پانزده افعال شد پیش آن ذات مطلق که مبت کما
۱۶	نذر و تعلق از بین تمام حاصل از جسم و دل و عقل و هم از هوس نذر و چو او بر تنای لطف و کس که ز عرفان نماند جنبه کنند فصل و پانزده افعال شد پیش آن ذات مطلق که مبت کما	نذر و تعلق از بین تمام حاصل از جسم و دل و عقل و هم از هوس نذر و چو او بر تنای لطف و کس که ز عرفان نماند جنبه کنند فصل و پانزده افعال شد پیش آن ذات مطلق که مبت کما

نذر و تعلق از بین تمام حاصل
از جسم و دل و عقل و هم از هوس
نذر و چو او بر تنای لطف
و کس که ز عرفان نماند جنبه
کنند فصل و پانزده افعال شد
پیش آن ذات مطلق که مبت کما

ادبیای ششم اتم نجم یوگ نام (یعنی نبط نفیس)

۱	کنز کردنی آنچه اورا سوز نه آنکس که ز آتش و فعل نیست	۱	تساج بنوید چه از فصل خود بان بخت یوگ و سنیاست
۲	که ترک خیالات باشد از ان نمایه پسیناس و یوگش قدم	۲	بجویند سناس و یوگش بان نیاید و ک خیالات هم
۳	ذریه بود فضل او سر بسر سکون و آیش حاصل بود	۳	چو عارف بود و حاصل یوگ اگر بر آنکس که در یوگ کابل بود
۴	نطق بود و خاطبه خویش را یوگ آیش رتب برتری	۴	نه از خفا باشد و نه از فعلها ز افعال محسوس چون شد بری
۵	نباید که در در تنزل نبی عن گفت ام من تو هست است	۵	بمان که دل را ترستی دبی جمل دوست و هم دشمن است
۶	دلش دوست گردد و بر او صواب دلش شگوش گشته که روش خبل	۶	بمان کس که بر دل شود قیاب بر آنکوناشد چه قاصد دل

نه بهل ماف ترک فعل و بی ضرورت صف افعال و به نطق شده که کافی است نه مراد از آن
به ترتیب طبع و بخت و از پنداری افعال و بی پنداری و سنیاست که سنیاست و افعال و بی پنداری و سنیاست
تا به افعال و طبع و بخت و از پنداری افعال و بی پنداری و سنیاست که سنیاست و افعال و بی پنداری و سنیاست
که سنیاست و افعال و بی پنداری و سنیاست که سنیاست و افعال و بی پنداری و سنیاست که سنیاست و افعال و بی پنداری و سنیاست
که سنیاست و افعال و بی پنداری و سنیاست که سنیاست و افعال و بی پنداری و سنیاست که سنیاست و افعال و بی پنداری و سنیاست

بر آنچو کند ترک از مرگ پیش	۲۳	همان چو خورشید غنیمت خویش
همانست یوگی و عارف همان		که داد سرور ابد را نشان
بدل آنکه سرور و مستغرق است	۲۴	دلش روشن از روشنی حق است
شود و میل مذرات و یابد سرور		سرور ابد باشدش هم ضرور
بر آنکه رها از گمنامان شده	۲۵	شکوکش شده دور پنهان شده
بعالم نظم دارد و از مبتدی		بذات حق آید و را همی
بر آنکه ز خورشید غنیمت خبری	۲۶	بجا بود آرد دل از آفتی
شده و ملک و خود شناس آید		همان سکه بر علم داشت زود
چو محسوس بیرون داشته	۲۷	نظم جد و ابرو درون داشته
نفس را بینی ز بالا و پست		مسامی کند بر کمال حق است
حواس و دل و عقل قابو کند	۲۸	حصول نجات و ابد که کند
دل ز غمیش و خوف و غمته نبیست		همیشه و را از نجات آنگهی است
مرامالک یک و تپ بر که کرد	۲۹	مرا فانی حلق آن یک مرد
تقویر نموده بپست کین رسید		نجات آمدش ز روز نیا کشید

سایه بیک پیش از مرگ روشن و غمیش ترک کرده همان یوگی است.

شده هر که محسوس بیرونی را دور کرده و خرم همان بود و عارف و عارفان را سواد
کرد و طریقه و حواس را قابو کرده و نجات یافت.

همه یعنی هر آنکه صاحب عمل را من دانست و مصلحت حق قصد نمود.

۱۵	پہر یوگی کر او منا بطور دل بود	۱۵	بادراک من باشد شش الفضل
۱۶	نہ یوگ آید ارجن بہ سیانہ	۱۶	بہمیشہ ہیں نفع شش نخل بود
۱۷	نہ سیار خواہند یا بدورا	۱۷	کہ دارم جذبات خود سے دلربا
۱۸	بغوراک و تقصیر و مت چوکس	۱۸	نہ سیار کم خوار یا بد و قادر
۱۹	بہر کار دار دہا و اعتدال	۱۹	نہ سیار پیدا رہا مشندہ
۲۰	ہر آنکو خیالش شود مستقل	۲۰	بہ بیداری و خواب تارہ ہوس
۲۱	کند ترک لذات دنیا چلو	۲۱	بیوگ و بہ راحت شود اتصال
۲۲	چراغ کشد شلہ او پیا	۲۲	بادراک نہ است قائم بدل
۲۳	بہل را و بندش بیوگی مثل	۲۳	بہل نیک دل را تویریگی بگر
۲۴	ہمانسان کہ شغل از شغل او	۲۴	بجائے کہ بندست را بہ ہوا
۲۵	از پس ہمان ذات شد بلبل	۲۵	بدل یوگ و قادر بود بر خیال
۲۶	چو بے انتہا راست آید ورا	۲۶	دلش گشتہ قائم شدہ کارزو
۲۷	نہ از نہایت تعلق و اس	۲۷	مسامد جذبات خود شش و نظر
۲۸	قیام است او را اگر بہ حصول	۲۸	کہ در دل محبت آیدش رہنما

بہمیشہ احسان کہ بہ نفع خود ہم شدہ کہ از عقل حاصل شدہ

۷	چو دل را بقا بود آر د کے	بود جمع خاطر ز بر شو بهی
۸	ز سر دی و گرمی و در دوسر	بالت بعزت نشد نیچ و سحر
۹	دلش گشته پیوسته ز ذات او	مست است چل آید شش و دوز
۱۰	بر آنکس دلش شد بجز کسر	بقا بود آرد و حواسان بزور
۱۱	بر نزدیک او خاک و سنگ میند	ببر شد او شد بذات خدا
۱۲	چو باد دشت و دشن محب و غنی	بیکسانست و دوستی و دشمنی
۱۳	یگانه و بیگانه و نیک و بد	مسامی خیال است و امل بود
۱۴	بچنگی منبر و راست تنها بود	خیال و دل خود بجنبه آورد
۱۵	ز بیم و رجا بے متعلق شود	بسوی ره یوگ رو آورد
۱۶	زمین پاک سازد و برابر کند	بفرش از کفایت هر دم پاک کند
۱۷	مجدد او را دبالا و پست	کند خاص به حسن حرکت خلقت
۱۸	چو قاپه حاصل و حاصل خیال	شود کوه و بحیر و دل انباشتقل
۱۹	ز صبر حصول صفائی دل	کند آتش یوگ و مشتعل
۲۰	چو در است جسم و سر و گوشتش	که قائم ز جنبش بایده نشش
۲۱	ز طرف و جاحب نظر کرد و دور	نند بر سر نوک بینی منور
۲۲	بود مستقل از تو بمس بری	کند ضبط دل را بم از ابتری

نشد بکمال صبری و ایضا است که برگی نماید که تبارک و تعالی و خداوند گشتا بر کمال
 همه بدست و کمال و درین خیال است

۳۱	مرا هر که بپسندد مخلوق را که از من است از من نهانم جدا	۳۱	مرا هر که بپسندد مخلوق را که از من است از من نهانم جدا
۳۲	مرا بپسند آن کو برین زمین که می بپسندد امری که غفل	۳۲	مرا بپسند آن کو برین زمین که می بپسندد امری که غفل
۳۳	برنج و برات و ذوق و کمیت که پیوسته گشت بهت او خود جدا	۳۳	برنج و برات و ذوق و کمیت که پیوسته گشت بهت او خود جدا
۳۴	به یوگی که غفلتی شد به بیت دل جیت ساد قیاسش کجا	۳۴	به یوگی که غفلتی شد به بیت دل جیت ساد قیاسش کجا
۳۵	نمی بینم از من نهانم جدا زبردست خلش نه شنید	۳۵	نمی بینم از من نهانم جدا زبردست خلش نه شنید
۳۶	شال و پاشا و پوش و کلاه بنا بر حجاب و شکل و راز	۳۶	شال و پاشا و پوش و کلاه بنا بر حجاب و شکل و راز
۳۷	بقا و دمار و دل و جان برایم همسان و احد و یگان	۳۷	بقا و دمار و دل و جان برایم همسان و احد و یگان
۳۸	و لے کو دل یافت تا بگوهر بها و یوگ حاصل کنه یگان	۳۸	و لے کو دل یافت تا بگوهر بها و یوگ حاصل کنه یگان
۳۹	کس که چاه باشد ادا و تگرز کس که چاه باشد ادا و تگرز	۳۹	کس که چاه باشد ادا و تگرز کس که چاه باشد ادا و تگرز

۳۵	بکشش سدا و خود بخود سید دو داحسل ذات اوبے گمان شود از گنہ پاک و سازد کلم کنندہ باے کمال مستیار	۳۶	سے شغل سابق مدو سید دو دنیا صبور آپشس مچنان تیر یوگی بکشش کند شغل علم تامن بعد پیدایشش چہند بار
۳۷	ز پابند افعال ہم بے گمان ہست آگہ از دل تو یوگی شوی بود غرق مدل زمین کرد و یاد ورارتب دیدگ اعلیٰ ترست	۳۸	چو یوگی ز مرتاض و از عارفان بود ہتر ارجن زمین بشندی ہر آنکو بود را سخ لاغت و تصور بہ من دل بسیم بہست

ادبیات مستقیم حیان و گیان جوگ نام یا (عظیم حقیقت)

۱	سری کرشن فرشتہ و اجن پین شد طالب ذات و شانل شد بادراک من انچہ آیلنر تو گویم آن گیان ای ہنشین	۲	وہ ہر کہ دل سوی من بے گمان بادراک و دیوگ کابل شدہ مقتل بہ تو گویم اسے ذمی ہنر زو گیان ہم گویت بالیقین
	چو شد اقت انسان ازین ملکا		ز دوستنی ماندہ باقی ورا

طے ہر کہ ہکی از دامن و عارفان و افعال بر ترست لہذا تر بر روی خود
طے بحسب افعال منہ ہر کہ ہکشش ادبیات ہے انچہ کہ کیفیت عزت و جلال ظاہر و درین ادبیات
جستہ جامع نہایت ہر کہ ہکشش ظاہر و درین ادبیات

نه از شغل واقف نه در یوگ مل	نه در یوگ شد حالتش سست
چه مصومت نماید چه حالتش بود	مسترت بود یا طالتش بود
که نوبه او گشت از برودش	۳۸ ماسکن شدی به مطلوب رو
شده بے خبر چون نگر و دفا	۳۹ چه ابرے که گرد و دفا از بها
بمن این که در دل خیال آید	۴۰ جز از تو جوایش محال آمد
قوی آنکه شک و دود سازی مل	۴۱ مرا حاصل آید نه قومه عا
بگفتا که آن کس نگر و دفا	۴۲ که باشد و راد و عا که بقا
هر آنکس که نیکی کند سوز	نه نقصانش آرد سگی سچ چیز
۴۳ چه شب بپرو از یوگ باشد وطن	۴۴ سوسے عالم نیک مل از جهان
گزارد در نیاز زمان حداد	۴۵ رخ آرد سوسے عالم و بر باد
بنای خاند نیک افعال سیر	۴۶ رفیق وجودش بود دلپسند
و یا خانه جو گبان جهان	۴۷ منور شد از نور او بے گمان
و لے این چنین زادش مشکل است	۴۸ چنیاز از دادش مشکل است
چو سید اشو در چنین خاندان	۴۹ غلبه شاخ بود در میان
همان قوت سابق آید به پیش	۵۰ کند سوسے بس درستی خویش
نکو شدن کند حاصل آن علم را	۵۱ که دوشده پیش ازین شکلا

نه از شغل واقف نه در یوگ مل
 نه در یوگ شد حالتش سست
 چه مصومت نماید چه حالتش بود
 مسترت بود یا طالتش بود
 که نوبه او گشت از برودش
 ۳۸ ماسکن شدی به مطلوب رو
 شده بے خبر چون نگر و دفا
 ۳۹ چه ابرے که گرد و دفا از بها
 بمن این که در دل خیال آید
 ۴۰ جز از تو جوایش محال آمد
 قوی آنکه شک و دود سازی مل
 ۴۱ مرا حاصل آید نه قومه عا
 بگفتا که آن کس نگر و دفا
 ۴۲ که باشد و راد و عا که بقا
 هر آنکس که نیکی کند سوز
 نه نقصانش آرد سگی سچ چیز
 ۴۳ چه شب بپرو از یوگ باشد وطن
 ۴۴ سوسے عالم نیک مل از جهان
 گزارد در نیاز زمان حداد
 ۴۵ رخ آرد سوسے عالم و بر باد
 بنای خاند نیک افعال سیر
 ۴۶ رفیق وجودش بود دلپسند
 و یا خانه جو گبان جهان
 ۴۷ منور شد از نور او بے گمان
 و لے این چنین زادش مشکل است
 ۴۸ چنیاز از دادش مشکل است
 چو سید اشو در چنین خاندان
 ۴۹ غلبه شاخ بود در میان
 همان قوت سابق آید به پیش
 ۵۰ کند سوسے بس درستی خویش
 نکو شدن کند حاصل آن علم را
 ۵۱ که دوشده پیش ازین شکلا

۱۲	سنگین و چون تو گن خواص	۱۲	که از خواش و حقوق مدت آن
۱۳	ایستیم نذر آفتاب مستقیم	۱۳	که هست است نداشت و در دایره
۱۴	ببین ست هر نشه خواص مغالت	۱۴	بما طهارت نماز من گشته خاص
۱۵	سنگین از زوال و نذر مرا	۱۵	که اندیشه محتاج من سله عزیز
۱۶	سه گانه صفاتی طلسم است این	۱۶	که عالم شده غافل از عظم ذات
۱۷	و لے آنکه یابند ذات مرا	۱۷	از انما منم بر تو و بس پیدا
۱۸	چو انسان که در حبه ادنی بود	۱۸	از انما عبور است مشکل ترین
۱۹	صفاتی طلسمش کند در گرد	۱۹	عبورش نمایند و از عظم نما
۲۰	بهرت بسطان پناه آورد	۲۰	بد عالم گشته و هم بس خود
۲۱	چنانکه انسان که یادم کنند	۲۱	شود غلط از خود شناسی فرو
۲۲	حیثیت زده هم غرض من است	۲۲	بسوئے من آنکس در راه آورد
۲۳	چو زردان پرست آنکه عاقل بود	۲۳	دل خویش خداوان و شایسته
۲۴	بعشق جیتی همان اول است	۲۴	طلبکار عجبی و زردان پرست
۲۵	منم آنکه بستم باو هم عسکر	۲۵	که از وصل یکذرات واقف بود
۲۶		۲۶	ازین ره میان همه افضل است
۲۷		۲۷	چو زردان عزیزان این گشته نذر

که سنگین و چون تو گن خواص مستقیم

که از خواش و حقوق مدت آن که هست است نداشت و در دایره بما طهارت نماز من گشته خاص که اندیشه محتاج من سله عزیز که عالم شده غافل از عظم ذات از انما منم بر تو و بس پیدا از انما عبور است مشکل ترین عبورش نمایند و از عظم نما بد عالم گشته و هم بس خود شود غلط از خود شناسی فرو بسوئے من آنکس در راه آورد دل خویش خداوان و شایسته طلبکار عجبی و زردان پرست که از وصل یکذرات واقف بود ازین ره میان همه افضل است چو زردان عزیزان این گشته نذر

که ظاهر نم بر بیه زی حیات	نم گشته پشیده اند صفات
که بر تری پیدایش است وفا	ندامد جاہل ز دوست مرا
زمانی و حال فدست قبلان	منه واقع حال بر سر زبان
نداند مرید بحسبش و کم	ز محاذق هر سر زبان و قسم
که مخلوق ازین رونق است	ز شوق و زلفت دوی ظاهر است
که گردیده آنرا گنه بیاد	بان نیکن اعمال و با اخلاق
همان یاد سازد مرا بے گمان	ز نقیص دوی دور گشته بمان
باوراک من سنی سازد بجان	ز پیری و مرگ آنکه خواهد مان
بخوبی شناسد نقیص خدا	مان بر تم واد حیاتم و کرم را
ازینجا چه واقف شد و شد	زادنی بپوش وادی وینوی
زادراک من واقف آید بشیر	بهنگام رون شود بر سر در

ادبیای ششم مہارث لوگ نام عرف اکثر بریم یوگ

زاد بیاتم و کرم وادی بھو پیتا	بر رسیدن جن که آن بریم پیت
زہر یک بن گو کہ باشد چہ چیز	زادنی ویریم گو بن لے عزیز

تلمیح بر ذات بھول کہ ادبیایم ہنن سے کہ ہم جہ کہ انفس پیدایش و قیام عالم طرہ پذیر است۔
 تلمیح دوی بہوت جہر فانی سے ادبی ویر جان و روح نہ ادبی یک سخن ذات واحد۔ یعنی خداوند حقیقی۔

- ۱۸ اگر چه همه باشد و خوش صفات
و لے عارف آمد مرا بقی ذرات
۱۹ پس از شپتها عارف خوش صفات
که خود را با علی صفت برده است
۲۰ کند یاد من هر دم آن ذمی سهر
شمار و جهان را همه پرنفیات
۲۱ ز جبل آنکه دارد بدل مدعا
چنان شخص آید به شکل نظر
۲۲ با فراع دارد عتید و بدل
پهلو از طبع شد اشتغالک و
۲۳ پستش کند مختلف شاهین
بافواع اغراض شد با عمل
۲۴ کند خواش بندگی هر که پیش
حادث که دارد در آرد جهان
۲۵ کنم من چو ستمک آن اتحاد
بشاید نمایه عقیقت ز خویش
۲۶ شود با حقیقت پیوسته شود
زیاده کنم هم باد اتحاد
۲۷ و لے اوست کم فهم و بر بے خود
به مطلب رسد کارش در وجود
۲۸ پیوسته از صفات است او
بود و صفات آیدش بود
۲۹ بهم آنکو بود طالب فایده من
بود و صفات من بے سخن
۳۰ چو انسان کم فهم و ناقص خیال
نمید آگه از صودست لایزال
۳۱ ز من صورت جسم پیدا کنند
ز پیدایش من سخن با کنند
۳۲ ز آلایش و سیر کم بدین
ز من بر تیر غایت اندر جهان

اینکه کائنات از صفات مادی پیوسته که بر آن سخن منتهی بر کار نمی آید و من جان
صفتی که در طبیعت است و در آن وقت در آن است

مهر از تار کیمیم جلال	منم مجو خوشید صاحب جلال
شوی از ریاضت بل متقل	۱۰ چور آنری وقت قائم بدل
بخوف دل خویش کیس کنی	نفس را میان دوله و کنی
شوی آله از دست و نی و می کن	لغور عشق آوری بدو می من
گویند با یک که شد لا فنا	۱۱ ز علما و دانشند و دید با
هر آنکه را خب که داخل شود	به ترک عشق چو از دل شود
بنو گویم اینم بعد فقل	سے او کند بر سر جرح خفیا
بطلب اندر آرد دل خود بجا	۱۲ هم آنکه کند بند و سازد با
ز جوگ و شغلش سر اف آرد	نفس را به آتم الدماغ آورد
کند دوش و زندگی مشتم	۱۳ همان سیم غلم که او بهت نام
همان جائے علی که حاصل کند	چغام مرا یار و دل کند
به یک سودی دارد از من سخن	۱۴ هر آنکه لغور کند سوسے من
بآسانی آید به من سبے گمان	به روم و غرق خیالم شد آن
مرا یافتند من شدصال	۱۵ چو گشتند آنبا نابل کمال
که اند هر غیا فضیلت رونم	به دنیا نه بند پیداشوند
قیامش نباشد که خود ز فاست	چو پیدایش آن کان کلیف است
همه با چه گردون بگردش بوند	۱۶ منازل که تا بریم مسندل بوند

۱۵	بم از دشمنان کشت ماه بست و در جهان و در کوه مسرود بهر نذاریک و روشن دور تا بد و باز گشت آن سیک	۲۵	مراد از همه وقت روشن بود با دو محمل گود و گران مید بود و کشتن کیش و شود بان لب ز تار کچی و بر گرا و بست
۲۶	بم آن عالم از هر دوره و آنست پس ارجن تو هر یوک صرفش ز وید ز مجیقه و تپت هم زوان کنند نام معرفت ترک او	۳۶	شود واپس و باز حیوان شود قد می شس مجویند اهل نکل دوم فلعی مید و بسته غلط کون از د جهان عارست
۲۸			تو جوینده راه معروف باش شمر آنکه حاصل شود به نجان که حاصل کند آن مقام نگو

ادبیای هم راج و دیالاج گوهر یوک نلم

۱	سری کشتن فزود کای نیک قتل ز تو گویم آن غلم شداق را	۱	کنم پیش تو را بر سر بسته قتل چو وقت شدی شد ز دنیا را
---	---	---	---

ناله و غله و در و شب بیدار و بی کشتن بخت و بی در شل ماه و دشمنان و خانه از نذر نذر
ناله و غله و در و شب بیدار و بی کشتن بخت و بی در شل ماه و دشمنان و خانه از نذر نذر
ز بد و غیرت کنایه و خانه از نذر نذر و در و شب بیدار و بی کشتن بخت و بی در شل ماه و دشمنان و خانه از نذر نذر

۱	بین علم فضل ترست از علوم بود راست و هرگز نگرود فن که هذنگی می برآرد مگر برآکونند اردو دین اعتقاد به آمد شد در شد مبتلا چو پیشید و در عالم میلا قیام جهان هم ترن گشته است بین قدمت کام شد تمام نباشد قیام جسم زلسن دنیا هوا و قیامش خلاست که باشم میط و جدا جسم از ان پس انیک زبان آن ندیاونند آغاز دوران بدون آدم نم قاصد رست خوشین من از رطل چون بے تعلق شدم خاک نهد گروم من از فصل را
۲	بود پاک اظلی بری از ذنوم شایع رسان است هر فرض را آسانی از سستی بهرود بذاتم نباشد و را اتحاد که و بر است خود طبعی هم صبا زین هست جسم عالم بسیط قیام من از سستی نداشت که عالم نه اردو بذاتم قیام و لے شد قیام و طویش زمین بمیان عفت باذات خدست تعلق نباشد مرا از جهان بم محمود قدمت من خفند همه را بخلق اندر ملک آدم که پیدا کنم بار بار این زمین حرانیت طلب از ویش و کم که از آدم و از نسل شایع با

منم آتش و اہوتی ہم منم
پے و ہر ماور پر ہم منم
کہ خود قابل منم و دست منم
منم سام وید بحیر وید ہم
منم جائے مقصود و پند و گما
مقام و پناہ آورندہ منم
مقام فنا یا بہ از من ظهور
طیش بہتہ کے ارجن از نور ہم
منم زیت و ہم مرگ دنیا منم
چو دانند ہر سر وید آمد
کند سوم رس نوش و شد باصفا
خیال از حصول بہشت آورد
ز لذات بہت حصول تہیث
رشد چون در انجائے عالمیقام
شود ختم چون آن جائے ثواب

ادبیات و نظم و نثر و گویش و گویش

۱	سر کیش فزود کجاست	۱	شنواز تو گویم کجاست
۲	تو هستی من به بران و غزیر	۲	به به بودی تو کجاست
۳	ندانم که به به شوی دیوتا	۳	حقیقت که دایم به به
۴	آنان که من گشته ام به به	۴	ندانم حال حقیقت
۵	ز پیدایش و از من به به	۵	نمده به به
۶	به به که دایم به به	۶	خرد و شد و از به به
۷	به به به به به به به به	۷	نمده به به
۸	به به به به به به به به	۸	به به به به به به به به
۹	به به به به به به به به	۹	به به به به به به به به
۱۰	به به به به به به به به	۱۰	به به به به به به به به
۱۱	به به به به به به به به	۱۱	به به به به به به به به
۱۲	به به به به به به به به	۱۲	به به به به به به به به
۱۳	به به به به به به به به	۱۳	به به به به به به به به
۱۴	به به به به به به به به	۱۴	به به به به به به به به
۱۵	به به به به به به به به	۱۵	به به به به به به به به
۱۶	به به به به به به به به	۱۶	به به به به به به به به
۱۷	به به به به به به به به	۱۷	به به به به به به به به
۱۸	به به به به به به به به	۱۸	به به به به به به به به
۱۹	به به به به به به به به	۱۹	به به به به به به به به
۲۰	به به به به به به به به	۲۰	به به به به به به به به

۱. با علم حقیقت توش نعل شوی
 بهشته که بشتم ساوی نم
 چو از عشق یادم کن نیک نو
 بد اطفال کو یاد من می کنند
 نور انیک اطفال ملای خین
 بزودی بود نیک افعال او
 یقین کن توله راجن نیک فال
 بنام کس که ناقص بود در جو
 پناه هم گمیه ندو اصل شوند
 بس از بر من چندی ذاکه حیت
 بعالم که خود بشارات است آن
 تو از جن چو این جسم کردی حصول
 دل خویش بسوسه من موگن
 ریاضت بکن بهر من سغایز
 بن ختم کن بسته خویش را

تو آزاد گردی دوا حاصل شوی
 ز شوق و ذنبت بری گشته بزم
 شود و خمن من شوم صوا و
 به نفعات حامد سخن می کنند
 به باشد خیالش سو تو متصل
 شود راحتش دایم حق و برود
 نگرند و فنا طالب من بکل
 زن و دیش هم شود رگور و نمود
 بذاتم در آیند و کامل شوند
 که هم طالبات و هم نیک نیت
 زار هم وای که ندارد نشان
 به خطیادم کنی به قبول
 پرستش مرا کن تو هم به سخن
 مابندگی کن تو به پرتیز
 که حاصل کنی وصل به ماتما

استاد ایستاد

استاد ایستاد

۱۵	تو خود مالک عالم آمدی اسم توئی ملک سوح و بحم جان قوی بساله برون از خرد شسته بیان کن مفضل رسد تاپا قیام تو دور می پراز نور هست چه سازم که دیدن تو انم ترا تصور سازم ترا من چنان چنه بی و تشنه بی خطا به نا نیم سیر و دشکلات آدم ز خود خاص و نادر جهان جلوه ده دلی منته گویم اکنون ترا نم بت دانتها و سطهم بیارگان مهربانشن تنم با بنم منم مهربانشن صفات بدان اندر در دیوتاها سر که شکر است و این بنگان
۱۶	تو خود پاک ذاتی محرم بحس بزرگ همه با بزرگان تویی تو خود دقت ذات خود گشته تو خود جلوه نادر خویش را کزو عالم دوسه مهورست تصور چه سازم که دانم ترا توئی قوت در مطلق اندر جهان کن آگاه از قسمت و جلوه با کلام تو آب حیات آدم بگشاید بان از تو گویم و را ندانم آن جلوه با نیست با جسم و دانتها هم منم نظام است شمس و دشمن منم نم طبعه با در انفس ذات چون شام دیدم درین دید ده دلم در حواس و بحس چو جان

له بیله و این من جیتی از کوه و لاله و لاله و لاله

له و لاله و لاله و لاله

۶	بر آتش شود اگر از دست در تهم	۷	شود اگر در طاقت جلوتهم
۸	همان بے شک آرد سکون مستقل	۹	سکونش و آرام من بود ابدل
۱۰	خونند کوطالب صلیق اند	۱۱	مخالق کائنات آورند
۱۲	بدانکه کار از ظهور از من است	۱۳	مزایا از مخالفی هست
۱۴	بر او بزم گفتگو بکنند	۱۵	نشان و دلم بستم بکنند
۱۶	همیشه خوش و خرم اند	۱۷	بهره شرم تصور کنند
۱۸	انبا که مسلم و فان عطا	۱۹	که از دست بر یابند ادیان مرا
۲۰	بقدرت سکون مستقل من کنم	۲۱	چراغ هدایت چو روشن کنم
۲۲	همان را به بهبودی اندون	۲۳	ز تارایی بسل آرام بردون
۲۴	بگفت من بے کوشش عایمتام	۲۵	تویی بست مطلق هم علی قیام
۲۶	تویی باز هم پاک و بستی تیکم	۲۷	تویی حیت غنیه و کشتی تنقیم
۲۸	نهیذایش و از فاشد بری	۲۹	میخورد و عالم شمع از برتری
۳۰	بهرارشی و دیوار که بنا و آن	۳۱	است دیوار و یاس شد کج بان
۳۲	گویندست اینسان که کور شد	۳۳	مرونیة انهر لپ کور شد
۳۴	تقدیر خویش را بچنان گفت	۳۵	بن گفتند خود را بکسر سفت
۳۶	بد گفت باز آنچه گفتمی من	۳۷	تغیش نماید مرا بے سخن
۳۸	تجارت حقیقت که شد جلوه گر	۳۹	ز نیکو بد انسان شد بے خبر

ادبیائی یاز دہم و شور و پ درشن یوگ

چو اسرار از خود شناسی مرا	۱	بگفت ارجن سے کرشن جو ہر
نہ تم من دودش مانگہ بود	۲	تو انھیں کر دی وظا ہر نمود
ز اسام و پیدایش و بسم فنا	۳	شنیدم مفصل ز تو حبرا
شنیدم ز تو شاہ و نیر دلان پرست	۴	ز تو قدرت فیضانی کہ بت
بہ انسان کہ لغتی تو خود اصط	۵	پس آن قدر طلق و پاک ذات
کہ ہم چو آن قدر تکمال است	۶	ہاں ست سبک مرید است
پہلے دیدن قدرت قائم	۷	چہ مخو ہے کہ من سامم
خجودت کر یا شدہ اور ازاں	۸	تو ہمارا ان قدرت لایزال
کہ دار ہر زمان خلق دین چنین	۹	سری کرشن نہ بود ارجن بین
کہ ہم مختلف رنگ و صورت دست	۱۰	ز انواع انواع قدرت دست
ہم از مدد و ہم اشعری پیرا	۱۱	ہمیں ارجن دیشہ و ہم دشہ
نمیدی تو ہم ہر ہم پتی زمین	۱۲	مرث را دیکر جو سب ہمیں
ہم ہر دم و نچہ خواہی با	۱۳	نہ تحرک و ساکن و مرا
کہ باقی ماندہ خرا از سنگ	۱۴	ہمیں مدد دین آن ہر یک

لے دہم و یوں رہے کہ بہت سے لے دہم و یوں رہے کہ بہت سے لے دہم و یوں رہے کہ بہت سے

بها بان کنه ماه شکر قرار		بوسه منم و سوسه از بوسه
۳۰	۳۰	باین بداد ببال از ما
منم یکی از نیک مردن شنو		منم انچه بستم چه بودم تو
منم نچو درستی بان مکین		یقین کردگان منم خود یقین
۳۱	۳۱	چو پاند و منم همچو ارجن سپر
منم در منیشان سری و دیار		چو دشت آن دشت بجز اس
۳۲	۳۲	بجاکم منم خستیار سزا
باسر از بستم منوشی بدان		پنهانان منم بستم نهان
۳۳	۳۳	پس ارجن منم تخم بکلمات
نباشد که من اندران نیستم		نه جزوی که در وی نهان نیستم
۳۴	۳۴	نه از جلوه نام انتهاباست
به ان شته و خویش دار و مال		بخوبی و قوت حسن و جمال
همان را تو دانی که گشته عیان		شده از شته نور من بنگیان
۳۵	۳۵	پس ارجن منم خوش چه حاصل ترا
که از شته قدرت این و جبر را		نه دار کردم که وار و جت

منم که در دامن جل بندست جانی تملی بندش ان هم منم که در دامن بندست
 منم که در دامن جل بندست جانی تملی بندش ان هم منم که در دامن بندست
 منم که در دامن جل بندست جانی تملی بندش ان هم منم که در دامن بندست

ہے چشم و دیدم محیط من
 ز آغاز و بسم وسط و انجام و
 کہ دیدم زبے مدح بابت
 کہ چشم فلک پیش او تیر و بت
 کہ دانستی مہبت آن با کمال
 کہ لافانی و حامی دین توئی
 نہ از وسط و از می نشان رہی
 کہ ہمہ بے شمارند باز و ناز
 کند چہ رات روشن آتش منید
 منور و دو عالم ز بالا و پست
 بہر ج محیط اے مہا امت
 یو من بر سر عالم بلرزد و زند
 بے دست سب تعصفت می مند
 بتو عجب تو گشتہ نگ لال
 ز اشوی مکار و مہبت ہمہ ہم
 ز گندم و کچھڑ و اسر و

۵ بخت از دو دیکت است که در آنجا قیام کند و با خدای تعالی بیعت کند و پادشاه را سزاوارتر می‌کند :
و در آنجا از آداب (در جهت) رسیدن به آنکه هر یک از اینها را باید از پیش خود دانست

و سکه خواتی عیان دیدنش
دعای تو چشم عجیب و غریب
چنین گفت سبب که شایسته
ز قدرت که اعلی بود جلوه اش
و من با دوسه چشمه بے شمار
بنمایاب زیور به از اسلها
چه مال او پوشاک زیب پیش
شده حیرت آئینه و روشن خورش
چو یکبار بر آسمان یک بار
تا شد بار بار دست جلال
به جیش چو این برید آسمان
بحیبت و در تمام آسمان
به خویش آورد و اندر خود
نست این ای کرشن بود و تو
زهر قلم بر آب و رنگ
همه از رشتی با پیچ و دران

نزدین چشمها میستون دیدنش
که مبنی ز قدرت جلال عجیب
بجفت و بار جن نمود و چپا
نمودند اطلال و کرد و خوش
عجب ما و اسخاں با صد هزار
ش آریست جسم و تمام کج
مطهر خورشید جسم و درخش
به سو که مبنی جسم تن خورش
بخشند و خورشید در روزگار
که غایب شد از دست سبب زلال
مبسم عالم و هم ز نیر میکان
با و به این راست گشتن تو
با و دست سبب نداشت نمود
مظفر آیدم دید تا با درو
زیر به کایت بر کنول جلوه گر
بم نام و از اژدها بے لکن

روند و مبینان بیان مین	۱	پے مرون آیدت اندین
تواز خوردن شان مزوی بی	۲	ز روشن دین بس خود بخوری
جلال تو روشن جهان رکند	۳	جهان را حرات رسانی تو خود
کنم آنگاه صورت پر جلال	۴	کدانی توے مخزن پر جلال
بتوبه ملک زبانی تا جلال	۵	لفظ بین از مہر ربی گذر
جهان را تو گردیده است	۶	راصل تو خواہی کہ دایم ترا
طوبے کرداری تو نتوان خست	۷	دل و جان من در تلاش عفت
سرکیشان گفت جو بس نین	۸	بغیر مود کاے احسن نم نین
شمع عالم فلکے کبیر	۹	بکار فلک چہ بنا چہ پیر
جمہ را ورین با فغانی کنم	۱۰	ز موجودگان انتہائی کنم
تو در جنگ نانی و بینی چنان	۱۱	بجاک اندازم زہر یک جان
جوانان توازم در لشکر بین	۱۲	کہ معاومہ گردند آن بالیقین
پس سہماد و شوبہ چنیک بچون	۱۳	بچن بست و ہم نیک نامی ران
تواز دولت سلطنت خطا نگیر	۱۴	کہ من کرد و ام شتہ بہ کینہ
ذریعہ تو گردی بت مادی	۱۵	نی بودنی بجا ام آوری
وین و زحمت زہید حقہ ہم	۱۶	کہن نیز و دیگر جوانان ہم
کہ من کرد و ام تمل از اولین	۱۷	بکن کشتہ و گیر تاج و تلمین

۱	مہ فرقدہ بنیز حیرت زده	۱	کہ گشتند فدا از تو حیرت کرد
۲	قوی باز و ابر که جستم ترا	۲	چو من دید آمدش لرزیدم
۳	کہ دلمے دمن چشم و بان ترا	۳	شکم خوفناک اندو و دندان بسا
۴	کرش آنکہ این چہرہ تو دراز	۴	کہ تا آسمان از زمین گشتہ بلبل
۵	شدہ روشن و رنگ از دلی	۵	کھان دیدم تا بش آردی
۶	چو دیدم پریشان دل افتادہ	۶	سکون میت در جان زادم
۷	دین آنکہ دندان دران خوفناک	۷	ہمان نوزاد از لکھ تا ساکت
۸	چو دیدم من اور لشدن چہر	۸	رو عافیت نایم در نظر
۹	قرار من از دست من رفتہ	۹	ہے بزم بہر تو نگرفتہ
۱۰	پیشہ بے راجہ و بے راجہ	۱۰	ز ہمیشہ درون و کرن ہر
۱۱	دور و جوانان ہمس از فوج ما	۱۱	کہ ہستند نردون جنگ آوا
۱۲	بسوئے دین ہائے تو میدند	۱۲	کہ دست و پم تیر دندان روند
۱۳	خزند و شکر چو سائید شد	۱۳	بدندان از وریدہ ہا دیدہ شد
۱۴	ہمانسان کہ آن معوج و بیاروند	۱۴	باب سمنہ چو دامن شوند
۱۵	ہمینسان جوانان جنگ آزما	۱۵	رون در دین ہائے شعلہ ہا
۱۶	پے سوغاتن بسوچ پروا نہ	۱۶	زبے ایتر ری سوت شعلہ ہا

لے کہیں بندہ میں ملے ہمت و جہل ہمارے زمرے ہا میں اور ہر شے

که بے انتباهات و هم جلالت
 بتو گفتم ای کرشن در گفتگو
 بگه یا دوست گفتم و گاه دوست
 هم از عظمت تو شد بے نجم
 عجب کرشن گفتم زراوندان
 بازی و خوردن بپنجام خواب
 حافی همی خواب از فعل خود
 عالی و قاری و برتر تویی
 متحک و ساکن از در هر بیت
 فی الواقع و او ستاد
 آنکو نباشد مساوی ترا
 عجز و تحقیر این التماس است
 سن که شد پد بابا
 شایسته چه چشم بزن
 سابق این صورت پر جلالت
 ن آنچه دیدم شد شاد و خوش
 مالک و دیوتا با سکه بر

تو داری و ظاهر شد از تو کمال
 سخن با من گشتان هم رو برو
 بدست از تو حقیقت که کوست
 ترا دوست بنمیدم و هم بشر
 خلوت بخلوت شد اتفاق
 بگستاخیت بوده ام انتخاب
 تویی اگر از حالت نیک بد
 بدینا بهر شے منور تویی
 که پیدایش جسم او از تو نیست
 بر اینداری محبت سود
 بدینا بزرگ آیت از کجا
 گزایش تو یسکرم رست است
 شود دوست از دوست خود بدو
 با انسان تو غشی گنا بان من
 ندیدم بکس از تو سوغه شفا
 دلم لرزد از خوف سیما پیش
 تو عالم نپایا به من لطف و مهر

تا تل ساز و بنگ اندر آ
 درین وقت سخی بختا شها
 بدو دست سبته مشکا کرد
 بلزد و در آمد بمب جسم او
 کسای کرشن عالم توصیف تو
 باضال از خوف تو میدند
 گرو بے هم از کایان جهان
 سازند چون شان تو بندگی
 تو و الا شش سر دیوتا
 توفی بر تر از حق باطل جان
 توفی استرا و تیر آمدی
 تو خدشت عالم به صفات
 تو اعلی معانی و عالی است
 جوا و یزدانش و آب و لعل
 توفی همه به تو بدو شکا
 توفی آگاه بستی محیط جهان
 مشکا را من که با تو کنم

۳۵

۳۶

۳۷

۳۸

۳۹

۴۰

که یابی تو بر دشمنان مستح را
 شنیدار جن از گوش این مابرا
 فرو برد و سدر نیز اظهار کرد
 بکنت نمود و چنین گفت
 مستر محبت کند نوبه نو
 بکسای که یا بند ره می روند
 ز گوشته خورشید جبهه کسان
 بدست تو شیان پرستندگی
 پناه دو عالم شده لافنا
 که تو شسته صانع این جهان
 بدینا تو خشن عظیم آمدی
 توفی آگاه دستنی شده ذات
 محیط جهان صورتت بی شمار
 به بزم او کین بر بزمش نگاه
 هزارن مشکا سازم ترا
 محیط جهان گشته بیگمان
 زرو و زشت از هر سو کنم

۴۵	چو عشق حقیقی که از دل کشد هم او را میستد شود و صفت	۴۵	زین عسل و دیدار حاصل کند بمان کس بداند یاد کائنات
	بر آنکس که فعل از لب بزمین شده به حسب مخلوق با		بود و طالب و داشتیم مدد زین بمانش شخص دریا نیت ذات مرا

اندک دو از دهم عیالتی یوگ نام یعنی تلک بن عشق حقیقی

۱	بهر سیدار جن که سلف خود نما همیشه بجا است کند شغل خویش	۱	چو این طور طالب پرستد ترا ز صورت گری صورت آرد بریش
	کسی آنکه داشت ترا لایزال پرستد ترا و ازین هر دو کس		بداند که باشد نشانش محال که داند طریق و سال تو بس
۲	سکرین منور بود آغوش کراو همیشه پرستش کند سوسه من	۲	بدل ازین آرد و عقیدت نکو شده بر تر از او و احسان زین
۳	بر آنکو چو یکسان شمارد و بر هر حما سازن خود را بقا بگو کند	۳	بر بهبودی هر کس آید بهر سوسه ذات پر ماتماد و کند
	را و لاندان بطن از بیانست عداک و برتر و همو قیاس		هم ادبی نشان میا جهان ست که چون قلب گردید قائم اساس

۴۵ این که حکم رکعت ازین صحتی هسته پاک و در جمله با خود مایه بر نوزد و بی سرکشی
بکمال ایمان به نشان سید و ای هسته ازین بر مایه کثرت عمل و حاصل کرده

۳۶	ہمان صورت خویش بہا مرا بستر تلخ و دردست چکد و گدا	۳۶	کہ گرد و پریشان حواس بہا ہمانساں بہ ہنس کہ خواہم ترا
۳۷	میط جہانی و بازو ہنس ترا سر کرشن فرمود کاسے نمیشین	۳۷	تو درمی ہمان چار بازو برابر بہ تو مہربان گشتہ ام وین چنین
۳۸	کہ بنودم این صورت بہ بلال نار د کے از جہلام جنبہ	۳۸	میط است و لا انتہا لا یزال بہر تو نہ دید و کے ہیشتر
۳۹	چو تحصیل دید و یک آنکو کند ریاضت کند سخت جہنم را	۳۹	ز خیر است و اعمال نیکو کند نہ بنید ازین صورت من چو تو
۴۰	خو بہشت ز صورت خونناک بست کین دل نہ تو رہ بین	۴۰	مشو بہ جہنم شود ز نون پاک نہ بید ہستم مہربا تو پیش ازین
۴۱	چنین گشت سبھی کہ دیوانہ بارجن بدان صورت انہما کرد	۴۱	بخت ترسین و ہمان جلورا کہ از خوف امین شد آن نگہر
۴۲	بگفت جہنم این صورت خونناک سر کرشن گفت از جہنم نیکو	۴۲	تو رہم بدل واد و طبع مرا تو دیدی ہمان کو نمودم تو
۴۳	ز صورت کہ دیدنش دلمو بہت از انسا کہ از جہنم تو دیدی مرا	۴۳	بہر یک متناسے دید نہ بہت نہ از خواندن وید آید بہا
۴۴	نیک و ریاضت ز خیرات ہم	۴۴	نیاید کے آدمی را بہ جسم

۱۳	بدینا جان طالب من چه خود بود رحمت بے غرور و حسیلم بصبر و تحمل کند شغل و بود کامل و کمیت اندر حقین	۱۴	نارود پس و غمناکی و حسد و آرام و راحت بر ابرویم ولی بر حواس است قابود را دل و عقل را کرد و در من مکین
۱۵	در آرد بهاست ای همان عزیز نه آزاد و یا چه کس از دیر اند ز خوف و غصه ز بخت و سوز شده آزاد و او شد عزیزم ضرور	۱۶	چو پائی و بشیانی آرد پست شد آزاد و از کار و بار جهان همان شد عزیز من بے خبر بری شدم آنکو از میان چو قید
۱۷	بمان طالب من چه غیر ایش است نارود بل بسیج ریغ جهان به نفس از خنای نزار و غصه بیشوت و از غریب زبیه و امید	۱۸	و آن عزیز است ای نیکو و تو بین و عظیم هر بود مساوی بود پیش او مع و دوم قناعت کند با دل جان خویش
۱۹	بیا رو به دشمن برابر بود ترس و دگر می و شادی و غم سکون دارد و هر چه آید پیش به یکجا نسا زد و چشمه قیام	۲۰	بذا تم بود سرش مستقل خود مستقل و اندیشه مدام بذا تم بود سرش مستقل خود مستقل و اندیشه مدام

ز دنیا و شمایش روتاقت	۵	بمان ذات پاک مرا یافته
ولی آنکه از بی نشان ذات من	۶	نصورت کند قائم از خوشین
بدقت شود مستلای گمان	۷	که شکل بود هم تصور از ان
چنان طالب من که خال خوش	۸	همین کرد تفویض کرد به پیش
هم از عشق کامل کند یار من	۹	پرستد مرا از دل خوشین
من اجن بماند آرام بذات	۱۰	و هم من ازین دهر فانی نجات
دل خود به من در مقام آوری	۱۱	خرد را بسویم دوام آوری
از ان پس تو داخل بدقم شوی	۱۲	توبه شبیه داخل بد تو شوی
چه نتوانی از دل گرفت کنی	۱۳	بسویم تصور تو دایم کنی
پس من کنی مشق از شغل	۱۴	بگو مشق حصول شود مدعا
چرا از شغل هم گرفتاری بمان	۱۵	پس من تو کنی علما بیگان
تو یابی ازین حبه با کمال	۱۶	بذات من آید اتصال
چو این هم نسازی توبه وصال	۱۷	شوی طالب و در آن خیال
بقا بر آری دل خویش را	۱۸	کن اتصال شوازیج را
ز اشغال هم فکرا علی بود	۱۹	نصورت هم از فکر بالا بود
چه ترک مستلج هم از غلها	۲۰	بود از تصور هم اعلی نما
ز ترک آید توحیت ای عزیز		تو کنتم این را سر سه عزیز

بمان قوتی از خیال و قیاس
 بود است و در غم چو خواست خدا
 ز غایت زلفش ز آرام و درو
 چو پیدایش آمد منعم خاص
 دل و عاقلی رسته بازی که بست
 ملیم و بتلیم مرشد گرد
 ز غموس هم به تعلق شدن
 ز پیدایش و مرگ و تکلیف با
 از ان نقص با دل و دشتن
 ز اولاد و زو ب سلیقین
 رخ و بشاوی مساوی شدن
 شدن طالب من بشتن از غموس
 خلق نکردن ز دنیا بدل
 مدد متعل نیز در علم ذات
 این است تشریح هم به جوان

دل و ده خواست آله های اس
 قیام است از وی چه جسم را
 هم از زندگی مرگ آس نیکو
 نمودم سپه آسمانی تو خاص
 بر هم و تحمل که دارد بدست
 صفائی سکون من با دل و بنو
 ز پندار و بهم و تعلق شدن
 که در ضعیفی که آید بحب
 هم از این و آن چشم بر دشمن
 هم آزاد گشتن از بن بایعین
 با زادی خود که داشتند
 گردیدن به گمشدگان با غموس
 که گرد و پیش بزرگان خبل
 شدن و اتمیت ز علم صفات
 که بر عکس آن خبل باشد بدان

مات ج
 تعریف

۵ نوامس بیان کرده که در اصل کوی این است عاقل پدید می آید

۶ نصیب هم مظهر زنده نبوت و این خرمه

۲۰	<p>دین گفتگو که کردم به تو چو ا مطالب این حقیقت نهاد به آنکس به نزد من آمد عزیز</p>	<p>که پر کردم آب حیات اندو غل میس نماید مرا که دوشاد غنیز من بهت آن یکی پرتیز</p>
----	---	---

توفیق عظیم

میل

پاک

لطیف

منو

۱۲	کنون گوشت جم صفات عظیم نداشتنش چون شوی بهره ور که پاکست ز آقا و از انتها حق و باطل زوی نیاید پدید
۱۳	بهر شمت دارم آن دست پا بهر شمت گوش و لب الم محیط بغفل و حواس آن دهر روشنی سنزه بود گر چپ او از صفات
۱۴	بجزر اند و بجزر دست از ان لطف نفاست که دارد بخود همانست مود و نزدیک و دور بود و آمد و منتسم و یکسبه
۱۵	همانست ایکب و موجود با همه نور با همان است نور همان عالم و علم و معام است بیان کردم از جسم و علم و علیم
۱۶	
۱۷	
۱۸	

الحمد لله رب العالمین و الصلوة علی خیر البریین و علی آله و سلم

فروزان کند عالمی را میوز منور کند علی راز خاک	همینان کند آن کی نوبت پاک بر آموزد چشم حقیقت نما
بر بسیند زخم و زبانه فرق سوسه بلبه اعلی و برتر رسید	طریق ربانی ز عالم گزید

ادبیکه چارم گنئی و بلک لوک یعنی موسوم تقسیم صفات گانه

۱ مکرزد تو گویم آن علم دین چو داند و صاحب حق پیرت رسیده بجاییکه دل شاد شود ز پیدایش و مرگ هم نیند شود کائنات جهاں جلوه گر صفت مادرست و من اولید بکسم اندر آن جان مقید شود بقید صفت است ای پاکال آرام و علم آیدش رهنمون بخوابش آید کند قید جان	۱ سرکیش فرمود از لجن جنین که پاکست و اوله لعل ترست ز پابندی و بر آزاد شد چو از غیض این علم و اصل شند کنم من جو بطین صفت بارور چو اتمام دنیا شده جلوه گر عتق توج تم از وقعدت جدو جان جان که شد لا اقا لا زال ز انشت روشن کسنگون چون محبت چو ساز و دیان
--	--

هر که صفت می کند غرض از تعلیم و صلاح است و اینها را که
در کتب معتبره و در دهان و در جبین و در پای خود

هم انیاد و بسم در تصور ضرور	نمایند از کعبه دنیا عبور
۲۶ چو مخلوق پیدا شود جهان	چه متحرک و عنیسه متحرکان
ز جسم و زبان چنان بود اتصال	منه فطرت شود بایشال
۲۷ چو بیند که مخلوق یکسان و را	نه بیند قایل چه شد او فنا
همان است بسینده آتاما	همانست اگر ز ذات خدا
۲۸ بهر شے چو یکسان به بیند خدا	تجسّد او او خویش را از فنا
همان سنبل مالی آرد بخت	بما نرا بود و با بے برتر است
۲۹ چو او مقصد فعل دانند صفات	دخود فاعل او شمار ز ذات
همانست رکوشنیه بیان	همانست بینده و راز دان
۳۰ چو کثرت بودت نظری کند	ز وحدت چو کثرت نظری کند
پس آن ذات او به قایل می	به آتش و را اتصال آرد
۳۱ بجسم اندرین آتاشد معتمد	نه آغاز او نه وصف له ندیم
نه اتصال سازد نه آلوده است	نکار جهان بر دم آسوده است
۳۲ خلا آنکه باشد بهر شے محیط	محیط جهان و بهر بهر محیط
لطیف و بهر شے نه آلوده است	همانسان کند ذات مطلق غیبت
که در جسم باشد محیط آن جهان	که آلوده هر گویا و گردانان

فصل
در بیان
صفات

لطیف و بهر شے نه آلوده است
همانسان کند ذات مطلق غیبت
که آلوده هر گویا و گردانان

۸	متوگن بقلبت در آرد چو جان	خواشش بین همت لای نیکو
۹	ببشرت در کابلی واکند	ز بهلست پیدایشش بیگان
۱۰	ستوگن با سودگی آورد	بجواب آرد و بهل پیداکند
۱۱	متوگن کند علم معنی از و	رجوگن با فضال با سپرد
۱۲	رجوگن - متوگن جو زیر ا	بعیش و بعشرت در آورده و
۱۳	ست و تم چو مطلوب گشتند از آن	ستوگن بود غالب از مجند
۱۴	ست و تم چو گشتند کمزور و سست	رجوگن کند غلبه بیکران
۱۵	چو در جسم بستند رواز با	متوگن بود غالب و کامیاب
۱۶	بماندم تو آگه شوی بر چه هست	شده و شن از علم نهر تار با
۱۷	طبع هم تدابیر حرص و هوا	تو دانی ستوگن بود چیره دست
۱۸	چو از کابلی سیه گی حند	نایان شود از رجوگن حرا
۱۹	متوگن کند غلبه خویش را	ز بهودگی هم بقلبت برد
۲۰	ستوگن چه غالب شود بر کرا	آنها کند مرد را مبتلا
۲۱	سوسه عالم پاک ای شود	در اوقت حبش چو گردد فنا
۲۲	بوقت رجوگن چو مرگ آیدش	که از عارفان آبی شود
۲۳	بر آهش که اندر توگن درود	بزیگان رویک بنایدش
		ببمل اندر آید چو پیداشود

بناییش به بالا و شانش بنیر
چو از درویش بشد تا بنایک
بود شایسته بنایش بنیر و زبر
ز محسوس او هرگز نشکفت
را فعال انسان و دست از او
نایم به نیا نهمه سرش
تمام قیاسش به آینه سر
ز شمشیر گوش نشیو در
پس از منتهی تلاطم مقامی کند
شود و وصل با ذات پاک خدا
ز پندار و نادانی آلوده نیست
بود و در از خواست جهان
رسد در مقامی که شد از ازل
به اسمی که هم آتش و مهر و ماه
رسد هر که آفتاب و آتش شود
مرا هستی چون طاقت از ازل
مان و دل چو که انقضای

۸	چو جان مہر را میسنایہ قبل ہم اوے پر دہسہ و خوشن	نمایند آہنا سو سہان نعل چو بے کہ آرد ہوا در من
۹	ہمان جان ز گوش و جسم و ز پست بر دل می برد و لطف محسوسہا	ربان ہم زمینی کہ جس ہا دوست ہا در اک می آورد از اہستہ
۱۰	چو کم فہم باشد نذر و خیر ز پابندی حس و حرکت مگر	نزدول و قیامش نیاید نظر و بیند و نیک اوصاف از
۱۱	وے کو بندیدہ معرفت ہر آگوشد از خود شناسائی علم	نظر آیدش این بس با صفت ہم بند جسم خود او مستقیم
۱۲	جلا کے کہ دہر روشن بود بہاد و باتش کہ موجود بہت	نذر و نہ بیند کہ شش گم کہ از پر گوش و چشم و دل
۱۳	من اندر بین نعل خود کردہ ام منہ مادہ بارد اندر جان	عبادات ز تن ہم آوردہ ام کہ نشو نہات است ساہران
۱۴	با جہام وی روح بہستم تہم لے و یکہ جان بہی آید نہ حواس	غیری سہارت منم ای ندیم کہ خود دانہ کہ بہی بر لے جان ہا نہ بیند من

لے و یکہ جان بہی آید نہ حواس و جہاد خود دانہ کہ بہی بر لے جان ہا نہ بیند من
بارگی آرد لے تا ہم فہم نعل قیام و من حرکت و ہی غلگی او نظر نہ اندیکس صاف نہاد
ماضی و شمس لے جلاں ہر کہ جہاں سادہ کش کند ہم مادہ و دلش بر جہاں نہ جلاں نہ ۱۲

ادبیات از هم دیو اسر سبت یوگ نام یعنی معشایطانی ملکوتی

۱	چو به پاکی و پاکبازی بدل بقیاسی و نینز نبطا حواس بجقیل علم و ریاست کنان	۱	بجلم و عمل کوشد مستقل بپیکیل نهیب شدن به بر سر ز دل سبتبازی نمودن عیان
۲	کند غیر خجاستی و بسم راستی طمانیت جیب پوشی بران بکلم و حیا و سنجیدگی	۲	تعلل نکوتی بصدول خوشی شدن جسم دل تم قناعت کنان در آرد آل خود ز حسدیدی
۳	بضو و هلال آنکه دار و خیال بودی و کسند آنکه	۳	بود مستقل پاکبازی بهال فرشته سفت گشته آن لمدار بود خفته و سنگدل به ضرور
۴	فریب و در غر و دستانی خور جهالت کند آنکه شیطان بود	۴	همان خملت آرد و انسان بود که شیطانی است همان قیدیت فرشته صفت برده راه پیش
۵	فرشته معناتی و مخلصیت مکن فکر بر جن که ز جسم خویش	۵	فرشته صفت برده راه پیش فرشته صفت ز شیطان صفت ز شیطان صفت هم حکایت شنو
۶	به نیا و د از د انسان صفت فرشته صفت با چو خسته به تو	۶	

طانی
صفت

۱	چهار راه هفتانیت گشته بود	۱	دانش بد نسل شیطان نمرود
۲	وال سئل یزید هم چند بار	۲	تیارند تدبیر صوم بکار
۳	چو ما غم بستند بگفتند نوار	۳	پستی و آینه آن نابکار
۴	فتح خواجهش معصیان در پیش	۴	کشاید در روز رخسار
۵	بناش از لبا چو آید زوال	۵	بود ترک او لازم بیکال
۶	زهر و دغخ آگورده	۶	به بهبودی خویش دل را بند
۷	بنام سلف فرودس منزل کند	۷	همان طلب خویش حاصل کند
۸	آنکه که از خاسته آید حصول	۸	شود بفلاش سازد قبول
۹	کند کار بخت طبع و مینوی خود	۹	نیاید کمالات آن بیخود
۱۰	ز آسودگی هم شود بخت	۱۰	د اعلی مقام آید اندر طبع
۱۱	ز دست خوان وصل برگزیده	۱۱	که در شاسته از امر و نیتی آمد
۱۲	بیت که در خاسته گرد حصول	۱۲	تو کن فعل کردن جانان قتل

ادبیات می بفرماید شرد با ترمی و بهاک یونگ
یعنی یقینم سه گانه عقیده است

۱	حجت ارجن ای کریم لاچار	۱	پیرسم ز تو از راه محسار
۲	بر آن معتقد که کناطه تمال	۲	خود اند شاسته دارد خاف خیل

سل علی اندکی وین کوهی است پادشاه و بیخود

زمن بست این دو سببها	۱۲	به آینه و به حاصل آید مرا
من از دشمنان قتل که منهای	۱۳	بے قتل سازم من از دیگران
منم حاکم و بهم زلذات و بر	۱۴	منم خطا گیرم بحد لطف و مهر
منم خود ز دست ابل کمال	۱۵	بآرام سازم سرب زوال
منم صاحب دولت و غروشان	۱۶	منم آنکه عالی ام از قائدان
برابر ما گرد و به من هر کس	۱۷	کمتر یک و غیرات سده بے
بیش و طرب عمر سازم تمام	۱۸	بیمنا بمل اندر آید تمام
با انواع او دام حیران شود	۱۹	بغلت و آید پریشان شود
ببیل و طرب آمد و غار شد	۲۰	بنایک و زخ گرفت در شد
به جو مغرور و به سنگدل آمدند	۲۱	باغ از و دولت غفلت آمدند
بمکر و خلاف قواعد تمام	۲۲	ز یک و ریاضت کند اتمام
به نذار و به جوش و قوت شد	۲۳	بخوابش بخصه بخت شد
بن آنکه در بهم او یان منم	۲۴	بهم و گر بهم نمایان منم
به جو بوی و بهی رحم گشتن آن	۲۵	ذلیل از حسد بق شد و بیگان

این گفته در میان معنیان که در بیان منزه سنگدل بسته و از اخوند
 در بیان منزه به حکایت منزهات و دیگر در خلفت او ای که گفته

مستتر فسلید بود خوشگوار
 سیم گنج که در دهنند آیدش
 نه آتخ و ترش و زنگین و گستر
 کشد با عشب رخ و گلگون هم
 زمره و سلیح رجو گن بود
 نذای شبینه و فایه
 ز پس خورده هم آنکه باقی بود
 ریاضت که سازد بفرصت کو
 چو با قاعد و بادل استقل
 امیدستان چو در دل بود
 کند با عباد که باشد در مرغ
 ریاضت که بستر و خیرت هم
 صنوبر با قواعدند و خیال
 سه قسم است زهد و مجسمه تو
 یک دیوتا و دوم بر من
 بود پاک و صاف و کند نیگار
 بایند از سالی نیار و خیال

که آید از دهان و حل و قرار
 بکشد آیدش بمسم به بند آیدش
 بود گرم و هم خشک سوزند نیز
 و آزار و بیماری آید ستم
 که تمیز باشد از نیک و بد
 که به بود و ناپاک بی قاعده
 متوگن که دارد بد و قش خور
 امیدستان که نه باشد از او
 کند آنکه دارد دستو گن بدل
 که زو مطلب خورش حاصل بود
 ریاضت بود از در جوگن فروغ
 کند به عباد شد و حکیم
 متوگن در آرد و اتصال
 بتغییم نیبانی سرفرو
 با ستاد و خطه حکم امن
 بعلم الهی بود استوار
 بود در حیاتی که نیک فال

کیمیای حقیقه

کیمیای حقیقه

کیمیای حقیقه

کیمیای حقیقه

کیمیای حقیقه

کیمیای حقیقه

کیمیای حقیقه

ازین کمیت کورست درون شست	۱	ستوگن رجوگن توگن که هست
سه دوازده انسان محتایه بخورش	۲	بجنگش که درین پاک کیش
برودخانه طبعش بشن	۳	زهر رصفت آنکه گفتم به تو
طبعش موافق شود ز آب گل	۴	بجگر آنکه دار و دعت مذبول
بر آنکه ندارد و پریشانی است	۵	عقیده و لوازم ز انسانی است
به انسان بودستی او که هست	۶	هر انسان که در عقیده و پرست
رجوگن بشیطانی آرد و در	۷	ستوگن چو شدی به ستند
بهر رصفت کشته در هر حال	۸	توگن بعضی ریت آرد خال
که شد شاسترنی مخالفی	۹	چو بایند شد از زیانست که
بخوابش نشا شد نه استوار	۱۰	بمکر و به پند آرد و ارند کار
بمن هم که دردم در آنها مقام	۱۱	حواصن که بستند جسم عام
همان در توگن شده جلا	۱۲	بریک رسد نه تکلیف با
سه قسم اذ از به و خیر است هم	۱۳	غذا و قوت یافت سه گاه به هم
بنو گویم آن راز که خود پسند	۱۴	بریک جدا گاه آید پسند
بصحت با سایش اندر نهند	۱۵	نزد سبب است و قوت و پر

در بیان صفات کبریا و عظمی در بیان صفات کبریا و عظمی در بیان صفات کبریا و عظمی

در بیان صفات کبریا و عظمی در بیان صفات کبریا و عظمی در بیان صفات کبریا و عظمی

در بیان صفات کبریا و عظمی در بیان صفات کبریا و عظمی در بیان صفات کبریا و عظمی

در بیان صفات کبریا و عظمی

۱۵	که شیرین در راه منافع نداشت	۱۵	کنند صلح آئینه رفتار راست	نهانی
	همانست ز به زبانی عموم		توجه کند بر حصول علوم	زهی
	ز علم و قرار آنکه گیسند کار	۱۶	طمانیت آرد بکلم و قرار	نهانی
	بود ز به تلبی تو آتش شاس		صفا شد بدل قلبه با بر حاک	نهانی
	متنا از در دشتان از د	۱۷	ز بهر تم ز به آنکه باشد نکر	نهانی
	کنند قائم و شد در دستقل		کنند عارفی کو ستون بدل	نهانی
	هے استخار و بغیرت تمام	۱۸	و لے ز به کو ساز و از به نام	نهانی
	که خود از ز جوگن نهایش بود		بود بے شهادت و فایش بود	نهانی
	کنند به تکلیف دیگر کسان	۱۹	هم آن ز به کو از حماقت بدن	نهانی
	متوگن شد آن نبر را ابتدا		رساند بخود نینب از راه	نهانی
	نماید مید از بدل نیک مرد	۲۰	به خویرات را فرض دانسته کرد	نهانی
	ستوگن زبان آید ای خوشحال		کنند وقت موعود حق را خیال	نهانی
	تقص و در لاینت ای عمل	۲۱	به خیر است که امید بدل	نهانی
	پس آنجا که بود به جوگن منند		بکالات مجبوریش بسم دهند	نهانی
	ندانم که کو مستحق شد بشر	۲۲	چو از وقت و موقع مزار دوزخ	نهانی
	د به کو متوگن شدش رهنما		بتوین و تحمیک شیرات را	نهانی

اینکه در این مختصرات که استعدادهای آن بزرگواران در قلم خود درج کرده اند و در این مختصرات که استعدادهای آن بزرگواران در قلم خود درج کرده اند

پیش ازین کن آن فعل پس بنا
 بین از جمله است اعلی قبول
 چه گردید آن لازمی فعلها
 چه کرد از غلط ترک او نهستیار
 کند ترک را لازمی فعلها
 چو آن تارک خود غرض گشته است
 همان ترک را از رجوع شمار
 بکن ترک آن لازمی فعلها
 از و برنتان مذاری نظره
 سویم قسم تیاگ است گویم بین
 چو از منسل به برکه انصرت نکرد
 بنیک و به افعال یکمان نظر
 همان تارکی هست اعلی صفات
 و ترک افعال نامکن هست
 چنان آن کو نتایج کند و کند
 چنانکه باشد به نزدیکی او

هم از فعل کردن نتایج گزار
 که کردم من امر یقین و قبول
 مناسب نشد ترک کردن و را
 جهالت بود و متوکل بشمار
 که باشد تخفیف و دقت با
 از آن ترک نامر نتایج بدست
 دوم قسم تیاگ است ای نامر
 که فرض است آن تکه کردن
 که آن ترک اصلی هست ای نامر
 که شد از ستون تعلق گزین
 بافعال نیک آن محبت نکرد
 کند و زنتان کند و گذر
 ز شک پاک روشن خرد نیکدات
 ز انسان گزیرش کجا ممکن هست
 همان هست تارک به نزد بشر
 بقی نتایج ز فعلش شنو

معمول

معمول

معمول

معمول است که هر کس که در این کتاب است
 به هر چه باشد به نزدیکی او

فائل زینقول انداز است
 و علم و هم فعل فاعل قسم
 تو گن تو گن تو گن تو گن
 بان
 علی که در بند مخلوق را
 ز تعظیم او آیت و نظر
 همان علم اعلی بود و زیال
 چو علی که و ذات پاک خدا
 به کثرت بود جلوه گردانظر
 چو علی که و نشسته محدود را
 وسیله ندارد به تسلیم او
 شد از رستی بر غفلت آنک
 نظر بر نشیخ ندارد چه کس
 بدو نیک را هم ندارد و نظر
 بان فعل اعلی بود و در شمای

که فعل آیه از استواری است
 که در ساکنه این قسم در و سه
 که قیصل او گویت به گمان
 نظر آیت بدو یک خدا
 ساوی بهر جا خود جلوه گر
 که ماسل کند از تو گن کمال
 به مخلوق آیه نطفه جا به جا
 شد او سطره از هر گن خبر
 محیط دو عالم شمارد خدا
 گرفتار بند جهالت بگو
 که ادق بود از تو گن است
 کند از حق فعل را و بس
 کند به تعلیق شود بهر دور
 که شد از استوکن با تمام کما

حنی

حنی

حنی

حنی

الحمد لله الذي جعل في خلقه منافع لا يحيط بها عقل ولا عين

و ما من خلق الا وله منافع لا يحيط بها عقل ولا عين

و ما من خلق الا وله منافع لا يحيط بها عقل ولا عين

چو خسته که از جن ازین بر خیزد

هم امروزی آمدن با نهد

ز قهقهه نجات آنگاه شود

هم آنگونه اند خوابگاه

بغیرین غیش شب که

خود کو شسته از تو گن خواب

بهر لفظ یکس مطلب بند

دل نفس را چون بجا بکند

ز رعب با نهد کند یگ راست

با دامن ببطا که ازل غرض

عقاید بنده بول از شوق

چو جوید نسیج هم از فعلی

ذاتی تو از جن که از ضبط خام

همان خوف و وحشت و طاقت نرفت

هم از جن ز تو قسم آرام

ز پابندی آزادی آرد تین

بخوف و بے غمی آرد نظر

ستو گن در آید با جسد

نه بر امروزی آنگاه دلدرد

بقلش رجو گن شدای نیکو

گند ما شناسد که باشد صواب

چو روز آمدش تمام او شب بند

حوا سان و افعال کیو کند

همان ضبط کاید تو گن ناست

نه جوهر شناسد نه فهمد عین

بود خوازش نفس مطلب پست

شد آن ضبط از رجو گن بنا

نشد خواب نخلت به تخلف خام

شد آن ضبط از تو گن گرفت

بگویم که یابی از و کام

چو چرخ از پیشانی ببرد ۲۴۰ مل که در آن مثل تر گشت نه مثل چو کسی بگریزید ۲۴۰
از پیشانی به خلق هر ۲۴۰ ببرد ۲۴۰ است عکس از یوگ دل نفس و دین را بجا آورد
منشی است خلق هر ۲۴۰ ببرد ۲۴۰ است نه از ۲۴۰ تا ۲۴۰ لایحه در پای ۲۴۰

در بیان

۳۱	خداوند تعالی را در دنیا و آخرت	۳۱	خداوند تعالی را در دنیا و آخرت
۳۲	بودن و نبودن او در هر حال	۳۲	بودن و نبودن او در هر حال
۳۳	فرائض مشد از ویش اے نو جان	۳۳	فرائض مشد از ویش اے نو جان
۳۴	بود و نبود را واجب احوال	۳۴	بود و نبود را واجب احوال
۳۵	همان رتبه کامل آید و را	۳۵	همان رتبه کامل آید و را
۳۶	از من بشنوی بدین خصال	۳۶	از من بشنوی بدین خصال
۳۷	محیط جهان بر که خود را نمود	۳۷	محیط جهان بر که خود را نمود
۳۸	بیکمیل فرض خود او بفرض	۳۸	بیکمیل فرض خود او بفرض
۳۹	که حاصل بود از آن کمال	۳۹	که حاصل بود از آن کمال
۴۰	به از فرض کامل از فرض دیگر	۴۰	به از فرض کامل از فرض دیگر
۴۱	بفرض دیگر خود او نیست	۴۱	بفرض دیگر خود او نیست
۴۲	کند فرض خود او در هر حال	۴۲	کند فرض خود او در هر حال
۴۳	چو آتش که بر گردد و دود است	۴۳	چو آتش که بر گردد و دود است
۴۴	بقا بود و نیستش را کند	۴۴	بقا بود و نیستش را کند
۴۵	سبب نیاس افعال آید همان	۴۵	سبب نیاس افعال آید همان

اے من فرض خود را دید و ندید که فرض خداست و آنکه از فرض کمالی که است
 اے فرض خود را که کند که از فرض نفس است هر چنانکه آتش از زردی باشد
 اے دل را چنانکه از فرض نفس است که کمال است

و زود در تکلیف از دل شود	چو آرام از مشغل حاصل شود
با نجام آب حیات سطر	۳۷ چو را بستد از هر آینه نظر
همان از ستو گن هویدا شود	هم از علم ذات آنگاه پیدا شود
به تو تک خواهرش چه پیدا شود	۳۸ هم آرام کردل هویدا شود
شود قاهر و لطف اندوز قیاس	تعلق و محسوس هم از حواس
و کس زهر گردید و در انبیا	چو آب حیات است در ابتدا
کو پیدا شد و از جو گن بگو	رجو گن نمایان شود چون ازو
و آرد بانسان چه غفلت موه	۳۹ چو آرام و آفتاب و شمع
بعیش آردت از تو گن بدان	ز خواب و هم از کابلی شد عیان
ز هر سه صفت کو مبراشد	۴۰ با وضو و سمانیت پیدا شود
چه کس همین وصف با سر زدو	ز قدرت وجود و صفت آمده است
بر زمین بود همیشه بی ازو	۴۱ همان چارفت که گویم تو
کو فعلش را و صاف قدرش تا	بود و شین به شود ازین بر چا
تو گویم اے ارجن زمین بشنو	۴۲ برین چو باشد تعریف او
بود ز ابد و پاک باطن شناس	کنند انبیا طویل و سه و آشت
بداشت بعلم الهی مست	علیم و بود راست باز و علیم

شواذ طالبانم ہم از معرفت	۵۸	تصور کن از من کہ از فیض من	تصور کن از من ہم از معرفت
ز پندار گرتشوی این سخن	۵۹	ز پندار دول چو داری خیال	تصور کن از من کہ از فیض من
خیالت غلطے خدایے خدنگ	۶۰	تو این بناوانی آن فصل را	ز پندار گرتشوی این سخن
بمبوء کردوش آید ترا	۶۱	و کے اینک آن نیت یک قدیم	خیالت غلطے خدایے خدنگ
ابر چرخ قدرت ہی آید	۶۲	بیا ارجن اندر پناہ خدا	تو این بناوانی آن فصل را
کہ خلتش و ساند بکائے قید	۶۳	چو سارا از معرفت گفتہ ام	ز پندار گرتشوی این سخن
بمعنی نظمہ دارد اندر سخن	۶۴	تو ارجن چو بستی ز اہل مستر	خیالت غلطے خدایے خدنگ
تو بٹ ذرا علی غمنائے من	۶۵	دل خلیش را سونے من آوری	تو این بناوانی آن فصل را
کن انصال را نامزد سوئی من			ز پندار گرتشوی این سخن

چو انسان که حاصل کمال پیش	۵۰	بذات خدا هم وصال پیش
چنین علم ذات آتش در کمال	۵۱	شود از من لای ارجن نیکال
خود کز سنگن خودم به تو	۵۲	بفضیلت سنگن بود و بود
ز محسوس ترک محبت کند	۵۳	نظر قطع از شوق و نصرت کند
ز غله کند گوشه گیری قبول	۵۴	تعلیل الغه باشد و از اصول
نشان بود و جسم قایم کند	۵۵	بشغل تصور دل و رو کند
زویراگ گیر دنیا بزل	۵۶	بمشق حقیقی بود و تعلیل
خودی بکبر و دهم خود نمائی نکند	۵۷	ز خواش غصب شوق از دیگر
بری گشت و در ذات او صل شد	۵۸	شده مستقل اصل و اصل شد
نه خوف نه امید از دهر	۵۹	به مخلوق دارد مساوی نفس
بهانست بر من چه شهادت شود	۶۰	ز من در دلش عشق پیدا شود
ز عشق و محبت چه دارد بر من	۶۱	شود واقف از من بپای خوشین
ز اهل حقیقت و جو و آیکش	۶۲	سوی من رو و اصل نباید ش
به آئین که گیر و پند و مرا	۶۳	بنا هم گرفت و کند فعل با
چون من آن نزل لازمال	۶۴	بیاید که باشد قدیم و محال
تو منسوب کن فعل با راه من	۶۵	حوالت ز دل کن من به سخن

له متوکل علی سترتی نبیها کلما منزه بودم که شد که از صحت من تصور کن

شد غلظت دور و بشنا حتم
 خدم آگه از ذات خود بم کنون
 چو فلک با که من دشتم بخت شد
 چو ارشاد عالی بجا آورم
 چنین گفت سبخی که ای شهریار
 با جن چنین گفت که با نمود
 شنیدم چه موبد بن بست شد
 شنیدم من که از این غمگ
 شنیدم من که از زبان کرشن
 ز مهر بیاس جهان دیده دان
 چو در کرشن وار من که مختار بود
 خیال از وی آید مرا بار بار
 همارا که این صهرت کرشن را
 کنم یاد هر از حیرت زده
 کرشن هست جانکه اهل کمال
 بمان های اقبال فیروز است
 خیال همین است ای باد شاه

بغیبتن خویش چه دهنم
 طمانیت آمد مرا بر بنمون
 ز نور بهایت همه دفع شد
 فلک و چشمه اذول خود برم
 کرشن آنکه بود دست عالی وقار
 که به رفا او صهرت آینه بود
 برگرد جهان نور بخواست شد
 که اعلی طریق است مخفی درو
 که گفتم بتو آن بیان کرشن
 که بشنیدم این گفتگوی نهان
 پند از حیرت و پرستار بود
 بدل شادمان بستم ای نامدار
 که آید نطفه حیرت نما
 مسرت به من می دهد هرگز
 بم آن قادرانند از ارجن مثال
 با خضات و دولت و رازدستی
 همیشه فزون آید اعمال و جلوه

۶۳	بگو محمد سازم که یابی نجات	غیر از من آید و صالت بذات
۶۴	بگو اعتقاد است را ترک کن	پناه هم بجای روز من کن سخن
۶۵	بگو ایان ز تو دور سازم ضرر	مکن لشکر کانی بعلو سرور
۶۶	بگو آنگونه مرا صل گردیده است	سوسه من چه غم از مبت است
۶۷	بگو الوهیت انکار کرد	نشد معتقد از من مے نیکم د
۶۸	بگو بوی گفتن این را زده	که گشت به نور از پوشیده را
۶۹	بگو آنکس که این را زبانی نهان	مفصل خبر باید از طالبان
۷۰	بود فیض عشق حقیقی که آن	شود و اصل ذات من بیگان
۷۱	کس نیست در دین خوشتر و ز	عزیز نه باشد مرا زین سوا
۷۲	بگو آنکو چو این بحث و مختار را	بخواند که گشت است نیکی نا
۷۳	اصول دین است بی اعتبار	عزیز نماید ز علمی ریاض
۷۴	چو شنود ازین به که با اعتقاد	نقص ندارد بدل پاک زاد
۷۵	ز افعال به باشد او را نجات	و آید عیال نیکو صفات
۷۶	بگو پرسم تو چون این را زده	بیکسوئی دل شنیدی و را
۷۷	از خلعت دور شد یا نشد	وز و مدد نور شد یا نشد
۷۸	بخت این ای که شرف خند تل	بنیض تو آگاه گشتم ز حال

چو عمر شجعت و چار آسده
 چو از شادمانی مرا فتنه کار
 سہے رفتن اندر جهان آدم
 پو مضمون نادر کہ من گفت ام
 بہا ماند نام چو اندر جهان
 بوئے کہ خود از جهان بگذرم
 بہین یاد بگذارم اندر جهان
 ولیکن نہ اتم کہ کور و زلیست
 بدوران کتیر این مشنوی
 شدم از وکالت چو من بکنش
 کہ او بود در شہر فرمان روا
 شدش نام "مفود" فرخ آباد
 بالصفاء نو شیر دانش غلام
 بے طیب خاطر بے خوش کلام
 بہر سیما ز من شدہ شاد و خوش
 ز حال و فاقہ پیر چو شنید
 بگفتا کہ سہے سود بخ و غنہ

خزان در طریق بہار آمدہ
 نبود است مطلب ز بلغ و بہا
 مے سکہ برلافانی زوم
 ہم از پارسی من سخن گفتہ ام
 از و خود شدم زندہ اندر جان
 زندیاد از این و آن بگذرم
 کہ ماند بہ نیاز نام نشان
 کہ این خود طریق از پی زندیت
 دلم شدہ عہدے دنیا بتی
 بہ پیش کلکتر شدم شاد و خوش
 چو فرماں روا دار جانفزا
 کلا و مہی بر فلک بر نہاد
 بہت سکند زوی لاقشام
 برا و ختم شیرین ز ہانی تمام
 ز احوال خود آگہی دارمش
 بنوس لیبائے خود را گزید
 مخور غنم کہ او بود حکم قننا

خامتہ کتاب

بفضل شہنشاہ ہرود جہان
نوشتم خنہائے بنجیدہ را
بر اسکندر کا پاؤں گشتہ میتم
بر بھاشا نوشت است او این کتاب
دوم ترجمہ از مدنت دیدہ ام
کہ او بود از عالم این جہان
بارہ زبان ترجمہ کردہ صاف
”افق“ ہم کی ترجمہ کردہ است
نظر کردہ ہم ہم گیتائے تہرہ
کہ سوج نراین بود نام او
ہگیتائے فیسی چہ کردہ نظر
بشمون او افتد آمدہ
از میان بے ترجمہ دیدہ ام
بے کوشش از بہر این کردہ ام
بے ہمد کردہ بہ ترتیب او

برآمد مرا و من نا توان
ز عرفان مضامین پیچیدہ را
نوست این کتاب علوم قدیم
شدہ از مضامین او فیضیاب
مضامین اعلیٰ از و چیدہ ام
بود جانکی ناتمامش غیان
بہر لفظ و معنی کردہ خلاف
کہ روشن تر از لوحہ مبرورہ است
و نشان بود ہمچو ہر سہر
خدا یا بکن نیک انجام او
مضامین او دیدہ ام سہر
ز مضمون گیتا خلاف آمدہ
زہر بلخ تازہ گلچہ دیدہ ام
متلے دل را بر آور دوام
بے شکلات آمدہ بود

قطعات تیارخ

از شاعر شیوا بیان دیوان روشن لال صاحب سب دیوانی
عرف میرزا دوله یار و گاه حضرت غالب

بنوشت فروغ چون کتابی نظم است و بغایت سخن است	نامش شهرت است گیت و یک سخن آسوده سخنها
نهان ز کلام است خفا شد ترجمه در زبان دیگر	و مدت ز کلام او بود سخنمون ز اصول گشت پیدا
گردید بهم انبعاث لوصاف سال به نوشت سال طبعش	گرفت به نظم جان و دل گیتا به فروغ طبع اعلی

بیت طبع و قافیه گمین بیان مثنوی چندی پرشاد صاحب دیوانی

مرجاس فروغ خوش تحریر دقت غیب از سر آمدن	در سخن بر ملک گوهر سخت طبع شاد به لفظ گیتا گفت
لغز گفتار با دو گاه را سپهری پو نوشت گیتا سر و غمین	لغز گفتار با دو گاه را سپهری نداد از آسمان کفرین

ترا کار دنیا نمودن منور است
گفته بجز این چه چاره کنم
بختا نیاید طریق این چنین
بجسته منم زیرا احسان تو
چو دایم من از خدمت آدم
پس شغل من آنچه فرموده بود
بکشت چو دینی کلک شد
همان شغل دارم همان کار خویش
با تمام گیناه من تمام
آسیدم بهین است از کردگار
به آنکس که خواند از دین و دعات
خدا پرست است از آفتاب و
پس بستم تو بهر شد این اعتقاد
بگویم تو معسر می یاف و دار

که بیکار ماندن نه حکم خداست
که دایم خود پاره پاک کنم
نه باید هر گشتن از غم غنیم
نه بپیم سر از حکم و فغان تو
قلم را بهت بر میگذازم
ظهورش با حسرت دارد و نمود
مغفرت باه سبب شد
که آمد حکم کلک شد پیش
منی کارانی در آمد بهجام
از مقبولیت آیدش افتخار
که عیب پوشند بنده خطاست
ز تائید دوست و شتره بگو
تبعه ادبیات وصال تمام
برادر ز اشعار سالش شمار
۱۹۱۵

احمد شاه و منته که این کتاب مستطاب بتاریخ هجری ۱۲۱۵
محمد ریاض الدین مطبع عباسی بی واقع تر کاندرو از صورت اعتقاد پذیر

جوار جن سے کہا تھا کرشن جی نے
 رمز معرفت پہنل ہیں اس میں
 کلام پاک کا سہیہ خلاصہ
 جو سچا گیان تھار جن سے لیکر
 ہر اک نعمت ہے لائمانی بلاریب
 زبان پاک میں گیتا ہتی پہلے
 روانی مع موزوں کی جو کیا خوب
 عبارت ہل مضمونوں سے دلایو
 جو نہ ہونڈے گو ہر زایا بے ہیں
 نہات دائمی کی ہے یہ تنویر
 ہوں کیوں کل جہان مومن جہان
 دکھانے راز مرستہ کے جہر
 فروغ خوش سیر صد تفریح ہے
 سمجھ میں جو نہیں آتا تھا پہلے
 جو تھا نایاب شکل اک حیوان
 کتاب معرفت لکھی ہو کیا خوب
 جودت سے مجھے ہتی فکر تاریخ

لکھا ہے فارسی میں حال اس کا
 کیا ہے بند اک کوزہ میں دیا
 کیا دیدن کے مطلب کو جوید
 بنایا دید کو عالم کو بیسنا
 ہر اک اشوک ہے نور تجلی
 لباس نور غرض اس کو پہلیا
 لئے مضمون نادر جمع کیا
 جو دیکھو غور سے تو ہوا چہنبا
 نظر کے سمندر کا کت را
 بشر کو ہے یہ تسکین دل را
 بنایا آنکھ سے غفلت کا پروا
 پلائی ہے نئے عرفان مصفا
 کیا ہے کام یہ صد آفرین کا
 کیا ہے سہل تے آسکوتا
 وہ لے ات ہر اک کو فیض نجا
 ہر اک سو جاں سے ہوگا ہکاشید
 سرزش غیب آخر بول ادا

چو خوابی بیدارست دنیا و دین
بُن گلشن بلخ عرفان بہن

دل من بن گفت ہم راز این
کل مایہ از نظر دور کن

ہم خوش متعال نشی چند بجان صاحب کیمی

معرفت کا کردیا روشن کنول
دل کے اند چاہئے کرنا کبرل
عقدہ توحید آسانی سے مل
خواب میں بھی آئیں سکتی مل
سوج ہو کو نہیں قطرہ سے بل
پڑ نہیں سکتا دوی سے کچھ مل
بات ہی یہ کرشن گیتا کی اٹل
سے ہی توحید کا بہتر عمل
یہ کنورجی کی کمائی ہے سہل
نظم گیتا فارسی میں بے مل

اے کنورجی آفرین صد آفرین
چشم عرفان کیلئے سر رہے یہ
کل گیا اسرار وحدت ہو گیا
سے بقائے جادو انی روح کر
مت گیا سارا جزو کل کا بھرم
جیوے ہی برہم پکتائی کے
بہید آیا برہم میں کچھ بھی نہیں
سکون مجھ میں دیکھ مجھ کو ب میں دیکھ
کیوں نہ ہو گیتا مفید فاضل علم
معراج تاغ سے کیفی کہو

سخن نور منیظیر نشی گوری شکر صاحب فقیر تلمذ حضرت علامہ

ابہایا خوب یہ عرفان کا مایا

فروع غلاتہ دان و نکتہ رس

عالم کسین ہے تربت چکی	ہیں گنورہ سب جن کے مستحق
آفرین صد آفرین کلک فرغ	کر دیئے میں پہل خون لوق
فکبد یا معترتوں نے سن ترقبکا	غایسی بنظرم گیت بزم حق

نظر نظر قلم نریت قلم فشتی سید الدین صلاب سکین و طبری

من شابا و مشتر دوتی و امیشید	آہوئے وشت بوبرا زاسمی رسیدہ
بہرہ اسے دیتی لہا جاب ویرا	دیرم روئے جانیں این پردہ ادیر

إطلاق بہت آرتوں جب تعینات ظنی درمیں کارنگ استیا کرنے لگا

زاد یا مین گونا گوں برآمد	زیر مٹی بنک چوں برآمد
---------------------------	-----------------------

یعنی حقیقت آہیہ کی پر نور و بیروت شد میں مجھ نرو سے ٹکرائی تاملی و درخشاں لگا
 گئیں تو ان شمعوں میں سے ایک شمع نے جب جامہ برتنی اختیار کیا وہ ایک طرف
 ترقہ دہی شمع سے نہایت ہوتی اور پوسے دار و قہ سر کا اعلیٰ کر مینی۔ دوسری طرف
 فلسفہ ناسانی ریب تن کیا اور عالم کون و ناسا کی مالک ہو گئی کائنات کے یک ایک
 ذرات بلکہ تمام مٹی تک اُسے زیر نگین ہو گئے۔ سی کا نام تعین بخشی ہے۔

نہیں نسانی وہ آئینہ عیب پر جس میں کائنات کی تمام صورتیں جمع ہیں اور تجل
 سر نہیں لاکھ آئینہ شکر ہر ادا کی ترقی و تنزل کا سلسلہ بھی اتنا ہی شگرف
 ہی جتنا وہ خود عیب پر۔ اسی کے متعلق طبعی سدی حیرانہ کیا خوب فرماتے ہیں

مضمین نکتہ دان کمد یہ مصرع

ادق ہے ایشا ایشہ نظم گنیا

شاعر شیریں مقال منشی پیار یلصال صاحب قی و ہلوی

چہرہ کا جہاں میں رنگ وحدت
روشن ہوئے معنی حقیقت
کیوں نوزہ ہو نظر نظم میں
تصویرت رنگ معرفت کی
غریب کا ہے ادق طریقت
ہے اس سے رو نہات حاصل
ہر رنگ میں رنگ ہے اسی کا
درشن ہے ہی کرشن جی کا
خوشخط ہوئی طبع آج گیتا
وہ نظم یا ہے فارسی میں
ہے سنے دوتے ہے تجلی
رونی کہوسال طبع اکا

پھر جلوہ نما ہوا ہے یہ حسن
آئینہ حق نام ہے یہ حسن
ہر دل میں سا گیا ہے یہ حسن
اک جلوہ اس کا ہے یہ حسن
گر اموں کا پیشوا ہے یہ حسن
منزل کو دکھا رہے یہ حسن
ہر من پہ بھا گیا ہے یہ حسن
اُس جن ہی کی غیبت ہے حسن
ہر اکھ میں بس رہے یہ حسن
حسن اور ہی پاکیا ہے حسن
رنگ سخن آشنا ہے یہ حسن
تا ایف ذریعہ کا ہے یہ حسن

آئینہ خوش اہلوب منشی شکر مراد صاحب نعمت میں گنیا کا نولکھنؤ

لکھتے ہیں ایک گیتا دلپذیر

وہ ہے مہد ہشتاد لکھ ہق

فہمیری دخلی اور ناسوقی تمام ہرے نکال کر رکھ دیا اتصال بالواجب کی منزل
اصل تک پہنچ سکتی ہے اللہ اتصال بالواجب ہی کا وہ سلام نجات بریہ وہ تمام ہی
جہان انسان کی ترقی ختم ہو جاتی ہے اور وہ ترقی اور منزل کی کلکٹش سے چھوٹ کر آرام
وسکون کی ایسی حالت حاصل کر لیتا ہے جس کا بیان غفلتوں میں نہیں ہو سکتا۔

فوقین یہ یعنی قرآن مجید میں جہاں انسان کو بت دیا اسی بہتہ کی طرف متوجہ
کیا کہتے، ایک جگہ فرمایا کہ لَوْ كُنَّ حُلُقًا عَنْ حَقِّ رُبِّهِ لَكُنَّ حُلُقًا عَنْ حَقِّ رُبِّهِ
پھر ارشاد ہوا لَمْ يَكُنْ كَذَّابًا لَّكَ كَذَّابًا لَّكَ كَذَّابًا لَّكَ كَذَّابًا لَّكَ كَذَّابًا لَّكَ كَذَّابًا لَّكَ
کشتن ہوا۔ مگر وہاں تک کہ اس سے اہل حق

افسوس ہر انسان پر جبکہ بغیر حق بہتہ بعد ازیں اس سے عطا ہوا ہے وہ محسوسات کے
کو کہہ دینا میں نہیں کر اس بہتہ سے بہت ہوتا ہے جو اولیٰ طراز میں اختیار کر لیتا ہے
اپنی غلط بہتوں سے کہنے اور اتنا اتصال بالواجب کی منزل اصل تک پہنچنے کے
لئے توجہ دے اور غلطیوں کے ہرگز وہ نفس کشیوں میں نہ کا اور ہر اہل جنوں نے اپنی ذل
تعلیم سے انسان کو غلط اہل سے ہر کار سیدی راہ کو کہنے کی کوشش کی جو تمام ممکن
اور غلط کتابیں اپنی تعلیم سے پڑھیں۔ بعد کے کتاب گیتا بھی ہے کہ آپ کے ہاتھ میں
جو اور مذکورہ بالا نسخہ پر بہترین کتاب ہے اس کی تعلیم مردہ دلوں کے لئے آجیا ہے
اس کے متعلق انسان کو انسان کا دل بنا دیتے ہیں۔ جہاں کے کا حلقہ نہایت آسان
کلمہ ہی مکالمہ کے طور پر ہر حق مضامین کو اتریں ہاتھوں میں بیان کر دیا ہے جبکہ انسان کا

از ملائکہ سرشتہ فرج ان

و رکنہ میل آن شود و جانان

آدمی زاد و مسدود بجن بہت

گر کند میل این شود بہ ازین

فرض انسانی ذہن میں ملوی اسفلی کیفیت کا جامع ہے اور اس وجہ سے فرج
 و زوال کا پہلو لکھتا ہے۔ یہی توضیح یہ ہے کہ جاہلیت گرنی بحقیقت فطرت نفس کے
 لازم سے ہے مگر جاہلیت کا اوزک اور عدم اوزک امور عارضہ سے ہیں جو کسب و
 اختیار اور ارادے سے تعلق رکھتے ہیں۔ اس لئے انسان اگر اسفلی کیفیت کی طرف تامل
 کرتا ہے تو ملوی کیفیت کا تنزل شروع ہو جاتا ہے اور مضادہ اس میں منہک ہوتا جاتا ہے جو کتابی
 ملوی سنی روحانی کیفیت پر پردہ ڈالنا ہوتا ہے۔ اور اگر وہ روحانی کیفیت کی طرف متوجہ نہ ہوگا
 تو اسفلی سنی روحانی کیفیت کا انحطاط ہونے لگتا ہے اور جبکہ وہ روحانی کیفیت میں ترقی
 کرتا جاتا ہے تو اسفلی سنی روحانی کیفیت زوال پذیر ہوتی جاتی ہے۔ اسی کا نام تزکیہ نفس ہے
 اور آخری حد تک اس کا یہ ہوتا ہے کہ انسان نامرتی کلکش و آکا گن سے نجات پا کر ارغیا کی منزل
 اعلیٰ پہنچ جاتا ہے۔

ارتقا کی خواہش بر ملا دنیا میں فطرتی اور طبی ہے۔ دنیا میں کون ہی جو ترقی اور ترقی
 کے بعد آرام و سکون کا خواہشمند نہیں ہے یہ خواہش ہر ذی روح کی سرشت میں داخل ہے
 یہ نفس کا ہوتا ہے کہ وہ اپنی موجودہ حالت کو چھوڑ کر اعلیٰ مارج پہنچنا چاہتا ہے مگر انسان
 میں بصحت و زیادہ ہے کہ یہ کمزور و غلامانہ کائنات اور عالم سے آفرین ہے۔

بظہر متفق دیکھا جائے تو یہ خواہش ہی کو ایک سیدھی راہ ہے جو اس نفس

نہ خیمہ ازیمید فی من

المنون کہ شد مہشوق مرغان

اس سے معلوم ہوتا ہے کہ ملائین کی تصنیف سے پہلے ہی وہ اس شخص سے دست بردار ہو چکا تھا اور یہ جو وہ لکھتا ہے اس کی طرف شرب کی جاتی ہے اس کے مصنف کوئی اوقیسی صاحب کا ہمارے کنوینا ہے اسکے افلاطون و پتھر پتھر کے نظریات اشیاء اور موجودات عام و صغایہ اشغال کی وہ فیصلہ دیتے ہیں نہایت محنت و معانی سے اس کا م کو انجام دیا۔
ہانے والے جتنے مرنے کے تہذیب کا کہہ کرنا مشکل ہے اور خصوصاً نظم میں لکھنا تو مشکل باوجود اس کے ہے۔ اسکے علاوہ سنسکرت مصنفات کا ترجمہ فیض فارسی زبان میں کیا نام اسکے لئے لکھا تھا تاش کرنا یہ اور بھی سخت کام تھا کیونکہ فارسی زبان میں سنسکرت مصنفات کے مترادف الفاظ بوجہ امتداد و نفاذ معدوم ہو گئے ہیں عربی الفاظ میں تو گویا فیما نوس معلوم ہو گئیں اور ہمارے اہل کفارسی مان اصحاب تو لکھنے سمجھنے سے بالکل قاصر ہیں کنوینا مہشوق من تمام مصنفات کو نہایت آسانی سے مل گیا ہوا اور ہر کو کو لوق لوق غیر انوس الفاظ سے متی لا مکان پو پیلے۔ ارمیہ ہے کہ مترجم کی کوشش بار بار ہوئی اور کتا جتہولیت خاص حاصل کر گئی۔ قطعہ شرقیہ دہیزہ ناظرین کیا جاتا ہے۔

بہیں ست و خیر د بنائے چلا جا

گئی میں باندی تھکے چلا جا

تو مولانا اپنا بنائے چلا جا

خواب اس کے رفت و شلئے چلا جا

میں مہرب و مدت پلاسے چلا جا

تو سحر و زنی جوڑے چلا جا

یہاں دسے جا بہر عام ساقی

وہ خفاہ کہ ہر دست پدوں میں نمنی

دل خود بخود قبول کرتا چلا جاتا ہے۔ جہالت کے پتے مٹتے جاتے ہیں معنائی طلب حاصل
ہوتی جاتی ہے۔ دل میں حقیقی نور پر روشن ہونے لگتا ہے اور اس نور انسان کو کونہ والا صداقت
کے ساتھ پر آکر منزلِ اعلیٰ پر پہنچنے کی قایت پیدا کر لیتا ہے۔

اس کتاب کے ترجمہ پہلے ہی ہو چکے ہیں اور شاید بہت سی ملازمہ خدائی زبان
میں ایک مضمون ترجمہ ہو جو ملازمہ فیضی کی جانب منسوب کیا جاتا ہے۔ ہم نے قادیان میں
کی بہت سی مدقّ نہانی کی کہیں اس کا ثبوت نہیں ملا فیضی کی تصانیف کا مستحکم
ذکر ہے مگر "گیدما" کے ترجمہ کا کہیں نام و نشان نہیں۔

شکی ایک ثنوی لندن ہے اسے قبولیت عام کا ۱۲۰۰ حاصل کر لیا ہے۔ دوسری
اسطمان و مہین بن اور پانی ثنویاں اور پانی و حکیم کہی نے سلطانی کے جواب میں
اسے تحریر کیا ہے۔ اس کے ملازمہ فیضی کا ترجمہ نہیں ملتا۔ موجودہ گیدما اور اس کے نام سے منسوب
لیکھی جاتی جو اس کے تصانیف کی بے ترقی ہو من کی نظیر ان اوتہہ کے مضمون میں بن کے
شاید میں کہ ملازمہ فیضی کی طرف اس کا منسوب نہ کرنا چاہئے پر حال وہاں ہے جیسا معلوم ہوتا ہے کہ
کہ یہی وہی ملازمہ فیضی کی تصانیف سے جو بوجہ ہندو کہ ہی اس کی جانب منسوب ہو گئی ہے
اس کا اثر ثابت یہی ہے کہ فیضی نے اپنے غناء کے باتوں میں کہ اگر مرزا غالب کی طرف
پناہ طلب فیضی نہ کر دیا تھا تو یہ سب سے فیاضی اختیار کر لیا تھا۔ چنانچہ "ملازمہ"
میں اسی طرف اشارہ کر کے کہتا ہے

فیضی قسم گین بن بود

زین پیش کہ سکہ سخن بود

ترستی ہیں وہا کو مکی آنکھیں	جھک اکی ہکود کھائے چلا جا
وہ علم و سخاں کیا باز دے	ہو زحمت بنائے چلا جا
جسے سن کے قالو ابلیس نے نکلا	وہی نغمہ بکھرنائے چلا جا
دو ٹہم کے پردے کئے ہاکر تو نے	حقیقت کا جلوہ دکھائے چلا جا
صلابت و ستر کو نشہ ہی کی	پیا س اکی ساقی بھائے چلا جا
عاد سے دنیا کے مگر جاتے ہیں	دو کوہہ دیں کو چلائے چلا جا
خزانہ ہے مرقا کا جنت میں تپ	دوئے جانے جا لائے چلا جا

سید الدین غفرلہ ۱۳۳۹ھ

ک

مہینہ شادی و ایان کن فوری کرشن چھاؤ فوس و میسٹا

فروغ عروض

شماره نہ نظر آئے۔ جن میں بعضی غنایاں بھی تھیں یہاں تک کہ ان کے پاس ایک سو روپے بھی تھے۔

دلی مکتبہ کے علاوہ دہلی کے مکتبہ نوری و نقشبندیہ دہلی مکتبہ

انھیں قابل دیکھ کر یہ جلتا آجائے کہ یہ بے بدلتہ ہے آئندہ اور

میرزا علی کا یہ شعر ہے

کاملاً ایسے ماحول میں جن میں جینسز اور جینسز کی حیثیت دو ایک ہے۔

کچھوں نے کہا کہ (ایک مرتبہ میرا ایک دوست جس کا نام علی ہے) +

میں نے اپنے ایک صاحب پرست کا یہ ہاؤس دیکھا